

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1899. Andra Kammaren. N:o 8.

Tisdagen den 21 februari.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 14 innevarande februari.

§ 2.

Härefter föredrogs, hvar efter annan, Kongl. Maj:ts i senaste sammanträdet afgifna propositioner, dervid till statsutskottet hänvisades följande propositioner, nemligen:

angående disposition af kronolägenheten Halmstads slottsjord;

angående försäljning af dels en under förra kronofogdebostället $\frac{5}{8}$ mantal Qvarnberga n:o 1 i Södermanlands län lydande utega, dels ock ett till förra militiebostället $\frac{5}{8}$ mantal Tingaröd nr:is 4, 7 och 13 i Malmöhus län hörande gatehus;

angående försäljning af tre till indragna militieboställen i Östergötlands län hörande lägenheter;

angående upplåtelse åt enskilde af viss del af ett vid afvittningen inom Jockmocks socken för kronans räkning afsatt område invid Murjeks jernvägsstation i Norrbottens län;

angående försäljning af lägenheter under förra jägmästarebostället $\frac{1}{2}$ mantal Råstorp n:o 2 Södergården i Östergötlands län;

angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter förre landtbrukaren Carl Johan Johansson;

angående ett till allmänna läroverket i Kalmar beviljad lån; samt

angående upplåtelse från kronans mark inom Piteå socken af ett område till plats för en kapellbyggnad m. m.

Kongl. Maj:ts proposition angående mosaiske trosbekännares fattigvård, hvilken härefter föredrogs, hänvisades till behandling af lagutskottet.

§ 3.

Efter föredragning vidare af herr *J. Nydahls* på kammarens bord hvilande motion, n:o 225, hänvisades densamma till konstitutionsutskottet.

§ 4.

Föredrogos och bordlades för andra gången:
bevillningsutskottets memorial n:o 5 och betänkande n:o 6;
lagutskottets utlåtanden n:is 12, 13, 14, 15 och 16; samt
Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades

herr *J. Persson* i Arboga under 8 dagar fr. o. med den 23 dennes samt herr *J. E. Nordin* i Sättna under 14 dagar fr. o. m. den 22 dennes.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,48 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Onsdagen den 22 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades det vid kammarens sammanträde den 15 innevarande februari förda protokoll.

§ 2.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare herr greve H. Hamilton af sjukdom är förhindrad att t. v. delta i riksdagsarbetet, intygar

Stockholm 22 febr. 1899.

A. Werner.

Legitim. läkare.

Sedan herr talmannen låtit uppläsa detta sjukbetyg, tillkännagaf herr talmannen, att herr *A. Hedin* skriftligen anmält, att han af sjukdom vore förhindrad att bevista dagens plenum.

§ 3.

Föredrogs till en början och godkändes lagutskottets utlåtande n:o 11, i anledning af väckt motion om ändring af 20 kap. 8 § ärfdabalken.

§ 4.

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående åtgärder för den svenska borgerliga tidens bringande i öfverensstämmelse med den europeiska medeltiden, blef härefter föredraget och likaledes af kammaren godkänt; och skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 5.

Efter föredragning dernäst af bevillningsutskottets memorial n:r 5, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande punkten 2:o) i bevillningsutskottets betänkande n:o 1 angående vissa delar

af tullbevillningen, blef den af utskottet i nämnda memorial föreslagna voteringsproposition jemväl godkänd.

§ 6.

Härefter föredrogs bevillningsutskottets betänkande n:o 6, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående införande af frilager och frihamnsanläggningar.

Dervid anförde:

Herr Darin: Herr talman, mina herrar! Då genom det väckta förslaget om skrifvelse till Kongl. Maj:t — en skrifvelse, om hvars behöflighet och lämplighet jag för min del icke är öfvertygad — frågan om frilager och frihamnsanläggningar åter blifvit föremål för uttalande från Riksdagens sida, vill jag, med hänsyn till det stora intresse, hvarmed denna fråga omfattas inom det samhälle, jag har äran att här företräda, icke låta frågan passera under tystnad.

Vi finna af den korta, men upplysande redogörelse för frågans historia, som bevillningsutskottet i sitt betänkande lemnat, att denna fråga först frambars år 1882, och således hafva redan 17 år förflutit, sedan densamma väcktes. Under tiden har den visserligen en gång varit föremål för ett Riksdagens beslut, som blef afböjande, men frågan upptogs snart å nyo vid flera riksdagar med den påföljd, att redan år 1894 en skrifvelse afläts till Kongl. Maj:t rörande de ifrågavarande anordningarne. Om man ser till, hvad sedan dess i frågan förekommit, kan man alldeles ej förstå, att någon giltig anledning förefunnits, hvarför frågan ännu ej nått sin lösning. Tvärt om syntes såväl den af en tillsatt komité gjorda utredningen som de öfver komiténs förslag af embetsverken afgifna yttranden gifva anledning till ett berättigadt hopp, att frågan närmade sig sin lösning. Emellertid dröjer denna lösning alltjemt; och då, som jag haft äran nämna, icke minst inom det samhälle, jag tillhör, en liflig förväntan råder på en snar lösning af frågan, har jag här velat gifva uttryck deråt. Denna förväntan är desto mera berättigad och dess starkare, som Malmö stad förehar mycket stora och dyrbara samt för hela vårt lands handel och industri synnerligen betydelsefulla arbeten å en hamnutvidgning, och planen för dessa arbeten måste i högst väsentlig mån påverkas — och har redan väsentligt påverkats — af den nu föreliggande frågans lösning.

Med hänsyn härtill vågar jag uttala den förhoppning, att Kongl. Maj:t må finna tiden vara inne att snart förlösa vårt land och särskildt Malmö stad från den nyss angifna, redan allt för långvariga väntan.

Då jag icke kan finna, att bevillningsutskottet haft några fullgiltiga skäl för att inlägga i sin slutkläm orden: »i händelse gjorda framställningar om inrättande af frilager och frihamnsanläggningar i Sverige af Kongl. Maj:t anses böra föranleda någon åtgärd» — då

jag, som sagdt, icke kan finna några skäl föreligga att här inpassa dessa ord, utan enligt mitt förmenande tvärt om alla omständigheter gifva vid handen, att frågan både bör och kan snart lösas, har jag ansett mig pliktig att uttala den förhoppning härom, at hvilken jag här gifvit uttryck. För visso har jag ingen anledning, herr talman, att yrka bifall till bevillningsutskottets uttalande i den form, hvori det föreligger.

Herr vice talmanen: Jag skall blott tillåta mig, herr talman, att på de af utskottet anförda skäl yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 7.

Föredrogos vidare, hvart efter annat, och biföllos lagutskottets utlåtanden:

n:o 12, i anledning af väckt motion om straffbestämmelser för olofligt borttagande af vilda bär å annans mark; och

n:o 13, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ändring af 62 § i strafflagen för krigsmagten.

§ 8.

På föredragningslistan fans härefter upptaget lagutskottets utlåtande n:o 14, i anledning af väckt motion om lagbestämmelser till skydd för det fria arbetsaftalet.

Angående lagbestämmelser till skydd för det fria arbetsaftalet.

I en inom denna kammare afgifven motion, n:o 52, hade herr *S. Söderberg* hemställt, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t måtte anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, hvilka åtgärder i lagstiftningsväg kunde vidtagas för bevarandet af det fria arbetsaftalets hållande i helgd, och framlägga för Riksdagen förslag till lag, som afsåge skydd för arbetare, som ej ville tillhöra någon fackförening, samt skydd för arbetsgifvare, som hindrades i sin handtverks- eller fabriksrörelse af strejkande, som spionerade omkring deras verkstäder.

Utskottet hemställde:

att Riksdagen måtte, i anledning af förevarande motion, i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande för Riksdagen af förslag till sådana lagbestämmelser, som må anses erforderliga för beredande af nödigt skydd åt i behörig ordning ingångna arbetsaftal.

Emot utskottets hemställan hade reservationer afgifvits af herrar *Husberg*, *Nilsson* och *E. Svensson*.

Angående
lagbestäm-
melser till
skydd för det
fria arbets-
aftalet.
(Forts.)

Efter föredragning af utlåtandet, begärdes ordet af

Herr Husberg, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Såsom herrarne finna af betänkandet, har jag i utskottet reserverat mig mot utskottets hemställan; och jag skall be att få i korthet angifva de skäl, som härvid varit för mig bestämmande.

Först och främst vill jag anmärka, att, så vidt jag kan se, föreligga icke eller hafva icke visat sig sådana förhållanden, på grund af hvilka en lagstiftning, sådan som den, om hvilken utskottet vill att Riksdagen skall anhålla, skulle vara påkallad eller erforderlig. Jag vill nemligen betona, att, så som utskottet formulerat sin kläm, utskottets hemställan afser allenast, det Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t begära en lagstiftning till skydd för »i behörig ordning ingångna arbetsaftal». Utskottets hemställan rigtar sig uppenbarligen allenast på de fall, då det föreligger ett formligt kontraktsbrott, då ett formligt ingånget arbetsaftal blifvit i strid med aftalets bestämmelser brutet. Men, mina herrar, det vida öfvervägande flertalet af de arbetsinställelser och strejker, som här förekommit, hafva icke varit sådana, att de kunna sägas hafva inneburit formliga kontraktsbrott, utan det har varit sådana fall, der arbetarne varit, juridiskt sedt, obundne, och der det gällt en kamp för att få andra och bättre vilkor för framtida arbetsförhållanden. Det har icke varit i egentlig mening kontraktsbrott. Nu rigtar sig utskottets hemställan endast och allenast på att begära af Kongl. Maj:t en lagstiftning, som skulle bestämma påföljderna af begångna kontraktsbrott. Efter min uppfattning af omständigheterna, sådana de föreligga, finnes det icke anledning att för detta fall af kontraktsbrott begära af Kongl. Maj:t en speciallagstiftning, skild från den lagstiftning, som eljest gäller eller kan komma att gälla angående kontraktsbrott.

Men vidare vill jag mot utskottet anmärka, att det är lemnadt i utskottets utlåtande fullkomligt obestämdt, hvilka åtgärder skola vidtagas mot dylika kontraktsbrott, sedan de inträffat. Nu undrar jag på det hela taget icke på att utskottet lemnat den sidan af saken obestämd, ty det är verkligen svårt att föreställa sig, hvilka säregna påföljder af kontraktsbrott skulle inträda i detta fall, mot hvad förhållandet kan vara i andra. Jag tycker dock, att om man skall skrifva till Kongl. Maj:t för att för detta slag af aftalsbrott begära en speciallagstiftning, så bör med rätta krävas, att man angifver de grunder, på hvilka en dylik lagstiftning skall hvilat.

Man kan säga mot mig, att jag kanske uppfattar utskottets hemställan alldeles för snävt, då jag säger, att denna hemställan blott rigtar sig mot formliga aftalsbrott.

Men då svarar jag, att denna min uppfattning öfverensstämmer med utskottets både kläm och motivering; ty om utskottet ej skulle mena *det*, är det svårt att veta, hvad detsamma menar med det skydd för arbetsaftal, som utskottet här i klämman framhållit, ty då kan man mena hvad som helst, och då kan man om betänkan-

det säga, att deri inbegripes arbetarefrågan i dess helhet. Då upplöses allt i ovissa konturer.

Utskottet säger i betänkandet, då det talar om de möjliga sätten att reagera mot sådana aftalsbrott, att man skulle kunna tänka på skadeersättningsskyldighet från fackföreningarnes sida eller ock på en lagstiftning angående skiljenämnder och dylikt. Ja, mina herrar, jag tror visst, att det blir nödvändigt för statsmagtarna att taga i allvarligt öfvervägande både frågan om en lagstiftning rörande skiljenämnder och för framtiden äfven särskildt den frågan, hvilken lagbestämd ställning sådana betydelsefulla associationer som dessa arbetarefackföreningar skola intaga. Men båda dessa frågor äro sannerligen i och för sig så stora, att de böra komma fram på ett klart och distinkt sätt till Konungen utan att på detta sätt så att säga skjutas in såsom en bifråga till en liten fråga om påföljderna för formliga aftalsbrott.

Således tror jag, mina herrar, att utskottets hemställan, sådan den här är begränsad, icke kan sägas ha sin grund i något nu föreliggande verkligt och talande behof. Vidare tror jag, att innehållet i denna tilltänkta och af utskottet påyrkade lagstiftning är så dunkelt och sväfvande angifvet i betänkandet, att man ej bör gifva sig in på att biträda utskottet härutinnan; och slutligen anser jag, att denna skrifvelse ej skulle, om den aflätes, bidraga till att bringa reda och klarhet i arbetarfrågan eller utgöra ett fruktbart underlag för denna frågas lösning.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka afslag på utskottets hemställan.

Med herr Husberg förenade sig herr *vice talmannen* samt herrar *Henricson, Petersson* i Skurö, *Svensson* i Karlskrona, *Göteborg*. *Hansson* i Solberga, *Waldenström, Centerwall, Eriksson* i Elgered och *Nydahl*.

Vidare anförde:

Herr Redelius: Herr talman! Jag anhåller deremot att få yrka bifall till utskottets hemställan. Det är väl få i denna kammar, som kunna vara okunniga om att det under senare tider inträffat åtskilligt af sådan beskaffenhet, att det varit egnadt att påkalla lagstiftningens omedelbara ingripande. Och den talare, som före mig hade ordet, utskottets ärade vice ordförande, gaf ju sjelf ett erkännande åt att det här verkligen förelåg ett behof, och han antydde ju tvenne viktiga punkter, om hvilka han ansåg, att de voro så fordrande, att lagstiftningen förr eller senare måste taga dem om händer. Och jag ber att få erinra äfven särskildt derom, att dessa af honom nämnda fackföreningars sträfvan, enligt hvad de sjelfva låtit förstå, ju tydligt gå ut på en ändrad lagstiftning angående arbetsaftal. Hurudan deras tilltänkta och eftersträfvade lagstiftning skulle bli, vet man ej heller, men jag förmenar, att den omständigheten, att det kräfvades en annan lagstiftning äfven från det hållet, bevisar, att det nog är åtskilligt i

*Angående lagbestäm-
melser till
skydd för det
fria arbets-
aftalet.*
(Forts.)

*Angående lagbestäm-
melser till
skydd för det
fria arbets-
aftalet.
(Forts.)*

de nu rådande förhållandena, som påkallar en revision af de för närvarande gällande stadgandena om arbetsaftalens helgd.

Då det nu här icke ifrågasättes annat än att noggrant taga i öfvervägande, hvilka rättmätiga kraf man på den ena eller andra sidan — å arbetsgifvarnes och arbetstagarnes — kan hafva, samt att lagligen befästa dessa till förekommande af framtida slitningar och obehagligheter, kan jag för min del ej annat än finna det riktigt och klokt att taga frågan under allvarligt öfvervägande och se till, hvad man på lagstiftningens väg kan göra för att trygga både den enes och den andres rätt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilsson i Skärhus: Då jag är reservant mot hvad lagutskottet här tillstyrkt, anhåller jag att få tillkännagifva, att jag omöjligen kan vara med om det slut, hvartill utskottet kommit. Denna fråga har varit före i lagutskottet flera gånger förut, och vid dessa tillfällen har jag för min del uttalat, att man icke på den föreslagna vägen kan nå det mål, hvartill motionären sträfvat. För min del anser jag, att det fria arbetsaftalet bör vara den grund, på hvilken hvarje sådan öfverenskommelse afslutas. Inträffade det, att någon åtog sig ett arbete och sedan ej kunde gå i land med detta sitt åtagande, skulle han i så fall kunna ställas under åtal och kanske komma i fängelse, om det förslag antoges, som här nu föreligger.

Under sådana förhållanden och då den skrivelse, som här åsyftas, kan komma att medföra sådana följder, kan jag för min del icke annat än på det kraftigaste yrka afslag på utskottets hemställan.

Herr Ivar Månsson: Herr talman, mina herrar! För min del kan jag icke fatta, huru man vid bedömandet af denna fråga kan komma till en sådan åsigt som den, hvilken af den siste talaren här uttalats, nemligen att en person på grund af den utredning, som här är ifrågasatt, skulle kunna bli ålagd fängelse. Visserligen kan ju en sådan påföljd möjligen komma att inträffa, men icke kan man säga, att så skall komma att ske på grund af den framställning, som här föreligger. Det är ju här fråga om en utredning, i hvad mån arbetsaftal skola hållas i helgd, och detta är, mina herrar, allt hvad man här begär.

Nu förstår jag icke riktigt djupt att bedöma den här frågan, det måste jag erkänna; men för mig, så vidt jag kunnat följa med vår tids förhållanden, synes det, som om det vore af vigt, att någonting gjordes i detta afseende. Landet har sitt ansvar att bevara sin fred utåt, och det är min öfvertygelse, att landet ock har skyldighet att bevara sin fred inåt. Och, mina herrar, det har synts mig och det har synts många, som om sådana saker passerat i vårt land, att det verkligen är på tiden, att en lagstiftning i det afseende, som här föreligger, åstadkommes och att man gör något för att få en utredning af dessa förhållanden.

Nu sade den förste ärade talaren, att man icke skulle så här lösrycka en fråga. Man skulle försöka att särskildt få utredt, i hvad mån fackföreningarna skulle anses såsom juridiska personer. Man skulle vidare utreda, huruvida skiljenämnder vore nyttiga o. s. v. Efter min uppfattning kunna dessa båda saker mycket väl förenas med en sådan skrifvelse, som här är i fråga. Vi hafva, såsom herrarne torde hafva märkt, ett förslag att behandla, väckt af herr Göthberg, angående en skrifvelse till Kongl. Maj:t om utredning angående skiljenämnder. Det har synts mig, som om dessa frågor voro värda att tagas i ett sammanhang: frågan om ett aftals hållande i helgd och utredning om lämpligheten af dessa skiljenämnder, och på samma gång en utredning af det utskottet i motiveringen exempelvis omnämner, nemligen i hvad mån fackföreningar skola betraktas såsom juridiska personer. Nu är det ju så, att fackföreningarna uppmana ett arbetslag att ögonblickligen strejka eller att lägga ned arbetet, om arbetarne icke få hvad fackföreningarna anse lämpligt att de skola hafva. Men, mina herrar, en sådan fackförening är icke i ringaste grad ansvarig för ett sådant råd. Hvilket kan vara rimligare än att så vore förhållandet? Hvilka förfärliga saker kunna icke ske genom ett sådant råd, som den utslungar utan ringaste ansvar? Det är icke herrarne obekant, huru en sådan händelse timade i Svedala i närheten af Lund. Det var så nära den trakt der jag bor, berörde oss så nära, att vi sågo, hvilka enorma olyckor hade kunnat åstadkommas, derest icke andra personer hade ingripit och räddat situationen. Vore det icke riktigt, att, när dylika råd gifvas eller sådana saker inträffa, något ansvar för hvad som passerar drabbade den, som stode bakom? Såvidt jag kan se, vore det icke annat än riktigt.

Nu vill man icke vara med om detta, såsom den siste talaren sade, därför att det kan föra till fängelsestraff. Visst icke. Det kan ju tänkas, att förhållandena kunna så ytterligt tillspetsas, att ingenting annat finnes att tillgripa. Men något sådant vill man icke. Jag kan försäkra, att ingen af oss, som äro för förslaget, vill åstadkomma något sådant. Nej, på annat sätt vill man hafva frågan löst. Här är nu blott fråga om att erhålla en utredning i denna viktiga fråga, och jag tror att det vore på tiden, att kammaren icke blundade därför. Jag har, så godt jag kunnat, sökt sätta mig in i denna fråga. Och hvarje gång den varit före har jag resonerat som så: Låt oss se tiden an. Må saken mogna, så att vi få se, om en dylik åtgärd behöfs. Men jag vädjar till er, mina herrar: Kan man icke se, både att frågan mognat i sinnena och att händelser passerat, som visa, att någonting behöfver göras? I detta ögonblick har det kommit till den punkt, att jag icke längre kan tåga, utan måste uttala hvad jag tänker. Jag tänker ock, att kammaren borde uttala sig för bifall till detta förslag, så att en utredning måtte komma till stånd. Och i sammanhang med den utredningen skulle jag önska, att äfven herr Göthbergs mycket viktiga förslag vunne beaktande. Efter hvad jag tycker mig finna, kunna vid denna utredning båda dessa saker, som utskottets ärade ordförande pekade på, mycket väl behandlas, och således kunna

Angående lagbestämmelser till skydd för det fria arbetsaftalet.
(Forts.)

Angående
lagbestäm-
melser till
skydd för det
fria arbets-
aftalet.
(Forts.)

de mycket väl förenas i en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Skrifva vi nu såsom utskottet föreslagit och derjemte antaga herr Göthbergs motion, så kan vid en sådan utredning äfven den frågan icke förbigås, i hvad mån fackföreningar skola betraktas som juridiska personligheter. Sedan kan på grund af denna utredning förslag framläggas, hvilket Riksdagen sedan, om den finner skäl dertill föreligga, i mer eller mindre oförändrad gestalt kan antaga. Kort sagdt, jag kan icke se någon fara af förslaget, men väl en nytta deraf.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till utskottets förslag, sådant det föreligger.

Häruti instämde herrar *Mallmin, Rydberg, Lundell, Sjöberg, Bengtsson* i Häradsköp, *Andersson* i Lölhult, *Jönsson* i Gammals-
torp, *Persson* i Killebäckstorp, *Olsson* i Frösvi och *Ericson* i Ransta.

Härefter yttrade:

Herr Pantzarhielm: Herr talman, mina herrar! I frågor som den nu föreliggande visa sig säkert förhållandena helt olika, beroende på den synpunkt, från hvilken jag ser dem. Ser jag dem uppifrån, från arbetsgifvarnes synpunkt, så hafva vi både här i motionen och af den siste ärade talaren fått veta, huru frågan då ter sig. Se vi den nedifrån, från arbetarnes synpunkt, då hafva vi också här i kammaren — jag tror det var i fjor — af en person, som representerar arbetarnes ståndpunkt, fått veta, huru denna fråga från arbetarnes synpunkt ter sig. De säga: Ett fritt aftal kan endast ingås mellan medborgare, ställda på samma fria grund, med samma rättigheter och skyldigheter. De säga: Så länge I vägren oss föreningsrätt, kunna vi icke ingå ett fritt aftal. De säga: Visserligen är den frihet, som ni så mycket tala om, hos vårt folk en negation af hvad förut varit, af slafveri och trældom, men denna frihet hindrar icke, att detta onda uppträdt och uppträder fortfarande och visar sig hvarje dag i en annan form: under form af förtryck och orättvisor.

Jag tror det kan vara skäl, att man, då man i vårt land vill vända sig till staten för att lagstifta i denna fråga, fäster sig något vid och tager hänsyn till huru denna fråga står i andra länder. Jag skall tillåta mig att relatera ett par förhållanden, som inträffat i England och ganska nära beröra denna fråga. Det torde icke vara utan sitt intresse vid bedömandet af föreliggande ärende. Jag skall söka fatta mig så kort som möjligt.

Den stora strejken i England, som herrarne alla känna till, hvilken började våren 1897, fortgick i 29 veckor, kostade arbetarne en beräknad summa af 70 millioner kronor och arbetsgifvarne dels i ren förlust, dels i indirekt förlust en beräknad summa af omkring 30 millioner kronor. Den afslöts, sedan arbetsgifvarne sammanslutit sig till en fast organisation, som beslöt att icke vidare gifva efter för de kraf, som arbetarne framstälde, utan ställa hårdt mot hårdt. Som herrarne veta, har ett af de främsta medlen, våra

fackföreningar använda för att främja sina syften, bestått deri, att de vägrat arbetarefackföreningarnas medlemmar att arbeta tillsammans med folk, som icke tillhör fackföreningar, och tvinga derigenom arbetsgifvarne att afskeda dessa arbetare eller att utsättas för strejk. Samma har förhållandet varit i England sedan 1870-talet. I regeln hafva de engelska arbetsgifvarne gifvit efter för dessa fordringar. Emellertid då nu den nämnda strejken bragts till slut till följd af den verkliga nöd, som uppstod bland arbetarne — de kunde icke hålla sig längre, det var hundratusental, som strejkade — upprättades en förlikningshandling. I denna förlikningshandling står i sjelfva ingressen: »Arbetarefackföreningarnas medlemmar förbinda sig att på våra verkstäder fredligt och endrägtigt samarbeta med hvilken annan arbetare som helst, som utaf arbetsgifvaren antages». Detta var den ena saken.

I april månad 1897 anställdes vid en verkstad i England, der det pågick arbeten för fartygs reparation, tvenne arbetare — verkstaden hette The Glengall Iron Company, den ene arbetaren hette William Flood, den andre Walter Taylor — båda dessa arbetare voro utbildade både såsom skeppstimmermän och såsom jernarbetare, det vill säga sådana jernarbetare, som förekomma vid fartygsbyggnad. De hade nyss förut haft anställning vid en annan verkstad som timmermän. Deingo nu anställning som jernarbetare vid denna andra verkstad. Det var skicklige, duglige arbetare. När en tid pågått, vände sig de andra arbetarne vid verkstaden, hvilka tillhörde en fackförening, till denna fackförenings chef, som hette Allan, och fordrade af honom att han skulle ingripa, så att dessa båda arbetare blefve från verkstaden uteslutna. Han vände sig till arbetsgifvaren. Denne vägrade först, men efter någon tid, sedan arbetarne hotat med strejk — han hade stora arbeten, som skulle utföras, och kunde icke underkasta sig strejk — afskedade han dessa två arbetare. Nu hade förut i England vid flera tillfällen händt, att arbetare, som blifvit så afskedade, hade på rättslig väg gjort anspråk på skadeersättning och äfven af lägre instanser beviljats sådan skadeersättning. De båda arbetarne vände sig nu till en domstol emot chefen för arbetarefackföreningen Allan med yrkande om skadeersättning. Han blef i första instansen adömd en skadeersättning af 336 kronor. Andra instansen, appellationsdomstolen, faststälde detta utslag. Men det öfverklagades. Då faldes i högsta instansen, af lordernas hus, den 12 december 1897 det utslaget, att det ligger i arbetarefackföreningarnas berättigade intresse, att deras medlemmar icke arbeta tillsammans med folk, som icke tillhör deras fackförening. Så lydte engelska öfverhusets utslag. Detta skedde, som herrarne hörde, ungefär samtidigt med att den stora strejken afslutades. Alltså förelägo här två alldeles mot hvarandra stridande principer. Å ena sidan hade arbetarne måst medgifva att inom vissa fack arbeta med icke fackföreningsmedlemmar; å andra sidan hade Englands högsta domstol förklarar, att det låg i fackföreningens berättigade intresse, att så icke skulle ske. Jag tror, att vi häraf kunna finna, att i ett sådant kulturland som England, som är föregångsland i detta som i många andra hän-

Angående lagbestämmelser till skydd för det fria arbetsaftalet.
(Forts.)

*Angående
lagbestäm-
melser till
skydd för det
fria arbets-
aftalet.
(Forts.)*

seenden, man ännu långt ifrån kommit till klarhet om huru man skall söka ordna dessa förhållanden. De öfverklagas, tidningar af alla färger öfverklaga dem, arbetsgifvarne öfverklaga dem, arbetarne likaså. Men det är nu något öfver ett år sedan detta skedde, och ännu har ingen åtgärd vidtagits i England.

Jag tror för min del, att lagstiftaren måste betrakta den moderna arbetarerörelsen och dessa fackföreningars verksamhet utslutande med hänsyn till den inverkan denna verksamhet har på folket i dess helhet, på folkets lifskraft, på folkets moraliska kraft, på folkets fortsatta produktionskraft. Lagstiftaren kan lika litet taga hänsyn till de ögonblickliga fördelar, som dessa fackföreningar tid efter annan kunna bereda enskilda grupper eller enskilda samlingar af arbetare, som han kan taga hänsyn till de förmenta rättsanspråk och på tradition och häfd grundade fordringar, som framställas från arbetsgifvarnes sida.

Först om och när den dagen kommer, att dessa fackföreningar visat sig på våldets väg hafva åstadkommit en organisation, som tydligen går ut på att förqväfva arbetarnes rättskänsla, försämra deras karakter och nedsätta deras arbetskraft, deras vilja att arbeta, först då, när en sådan tendens tydligt visat sig och af erfarenheten bekräftats, kan, enligt mitt förmenande, vara tid för staten, för lagstiftaren att ingripa. Till dess anser jag att alla undantagslagar, stiftade i det ena eller andra hänseendet, äro och förblifva en orättvisa, som är för en fri stat, hvilken tror sig kunna utvecklas i den rätta riktningen, ovärdig och olämplig.

Herr talman! Jag yrkar afslag å lagutskottets förevarande be-
tänkande.

Herr Branting: Herr talman! Mina herrar! Det har synt mig, som om det borde ha varit möjligt, att denna debatt i år kunnat blifva helt kort, ty den fråga, som föreligger, har ju här två år efter hvarandra upprepade gånger ventilerats och ganska utförligt behandlats just ur de synpunkter, som denna motion berör. Vi få nemligen icke dölja för oss, att denna motion, fastän hof-sammare till sin form och mera sväfvande i sin affattning, dock i sin tankegång är precis densamma som den, hvilken föregående år framburits af herr Jakobson från Karlshult och der det då öppet sades ut, att det var fråga om att sätta tvångsarbetets maktmedel i arbetsgifvarnes och statens hand för att beherska och betvinga arbetarnes sträfvan efter bättre ställning.

Nu har icke motionären i år på något sätt låtit antyda något dylikt. Han har i stället blott bekänt sin fullkomliga oförmåga att kunna gifva någon den ringaste anvisning, huru en lagstiftning i det syfte, han begär, skulle taga sig ut. Och lagutskottet har troget följt sina traditioner från de båda föregående åren och lika-ledes bekänt sin fullkomliga oförmåga att visa på något, som man skulle kunna bestämma sig för eller den riktning man skulle gå. Det står uttyckligen: »Utskottet ser sig likvisst icke i stånd att angifva några bestämda grunder för en blifvande lagstiftning i ämnet.»

Under sådana förhållanden borde det väl tyckas, att också kammarens votum skulle utfalla på samma sätt som de begge föregående åren gent emot försöken från östgötabanken. 1897 fattades med 45 rösters öfvervigt beslut om afslag å då föreliggande motion och lagutskottsutlåtande; och 1898 hade denna majoritet för afslag vuxit till 53 röster. Det vore då märkvärdigt, om verkligen något kunde sägas hafva inträffat, som skulle kunna föranleda kammaren att frånga den uppfattning, som den med så stor bestämdhet uttalat två år efter hvartannat.

Och när detta »något» icke kunnat påvisas från ett enda håll, kan då skäl till ett sådant frånträdande verkligen föreligga? Ty både de reala och de formella skälen mot bifall till lagutskottets utlåtande kvarstå i orubbad och oförminskad styrka, det reala skäl framför allt, att hela denna sak framkommit och framburits i år liksom de föregående två åren på ett snedvridet sätt. Ty det gäller icke här frågan om brytande af kontrakt — såsom också den förste talaren riktigt framhöll — utan de arbetsinställelser, öfver hvilka man beskärmar sig, de ha icke i ett enda fall — så vidt jag vet — kommit under kontraktsbrottets paragrafer; de ha endast afsett aftal, löst slutna och som derför löst brutits med kort eller ingen uppsägningsstid, för att förnyas eventuellt under andra vilkor. Men huru kan sådant träffas genom ändrade bestämmelser angående straffpåföljder för brytande af kontrakt?

Och så kommer dertill den formella synpunkt, som icke kan nog starkt framhävas, att det icke kan vara öfverensstämmande med Riksdagens berättigade sätt att gå till väga att endast kasta ifrån sig allt på Kongl. Maj:t i en fråga, der Riksdagen sjelf står så oklar, som den gör.

Den ende talare, hvilken här försökt att i någon mån komma med något nytt i saken från motionärens synpunkt, har varit herr Ivar Månsson i Trää; och det var med anledning af hvad han yttrade som jag begärde ordet denna gång.

Han försökte mycket starkt framhålla, att det icke vore något hinder för kammaren att först bifalla detta betänkande och sedan uttala sig för en lagstiftning, som skulle stödja arbetet för skiljedomstolars och skiljenämnders införande. Nej, mina herrar, så optimistisk är jag icke! Har man väl fått igenom ett uttalande, som i förbigående nämner såsom ett löst projekt, att skiljenämnder kunde man ju tänka på, ja då skall detta, när herr Göthbergs och andra i samma riktning gående motioner komma före, vara ett starkt argument mot att ytterligare skriva och påpeka denna sak. Hvar och en, som något känner proceduren här, vet, huru omsorgsfullt man söker undvika att skriva om samma sak upprepade gånger. Det kommer då att heta från den meningsgrupp, herr Ivar Månsson tillhör: vi ha ju redan bragt skiljenämndsfrågan under Kongl. Maj:ts profning. Låt oss då icke binda Kongl. Maj:t på förhand genom ett bestämdt uttalande, att Andra Kammaren önskar skiljenämnder.

Den synpunkt således, som han sökte framhålla såsom skäl för denna motion och för detta lagutskottsutlåtande, den synpunkten

Angående lagbestämmelser till skydd för det fria arbetsaftalet.
(Forts.)

Angående
lagbestäm-
melser till
skydd för det
fria arbets-
aftalet.
(Forts.)

är tvärtom ett synnerligen starkt skäl för afslag. Ty faktiskt gå vi, genom att nu bifalla motionen, beslutet om skiljenämnder i förväg och hindra kammaren från en *positiv opinionsyttring* för dessa skiljenämnder. På den ståndpunkten har dock denna kam- mare förut stått, att den ansett, att just der vore den rätta lös- ningen i afseende på de öfverklagade missförhållandena vid arbets- tvister.

Slutligen var det också en annan synpunkt, som jag ju nog väntade skulle komma fram. Men det fins ju andra tillfällen — ett föreligger mycket snart, efter hvad vi sett i tidningarne i dag —, då ytterligare tid gifves att tala om dessa förhållanden.

Herr Ivar Månsson nämnde ordet *Svedala* och hvad dermed stod i sammanhang. Men han nämnde detta — huru nära han må bo platsen — på ett sätt, som icke var riktigt. Han framstälde saken så, som om någon utanför stående fackförening skulle dekre- terat den hastigt skedda arbetsnedläggelse, som der egde rum och hvarom framställningar i öfverdrifven form spriddes öfver riket och väckte ganska stor förbittring. Nej, det förhåller sig så litet på detta sätt, att i stället den afdelning af grofarbetareförbundet, som var bildad vid Svedala, var så ny och färsk i sin verksamhet inom arbetareorganisationen, att den icke ens kunnat, om det kom- mit på tal, anses vara berättigad att få understöd utaf sitt fack- förbund. Så litet hade fackförbundet dekretat denna strejk. Och fackförbundets förtroendeman begaf sig, så fort han fick känne- dom om missnöjet och den hotande strejken, till denna plats för att försöka medla. Då lyckades det icke, utan man försökte på ett annat sätt. En kort tid derefter visade det sig dock, att ungefär samma vilkor, som arbetarne önskade, blefvo beviljade från arbets- gifvarnes sida. Det är det rätta sammanhanget i denna sak.

Man må nu tänka — jag skall icke nu komma in derpå — hvad man vill angående rätten att huru brådstörtadt som helst lemna arbetet — jag tror, att vi i detta fall icke ha så synner- ligen olika meningar här i kammaren. Men det vill jag bestämdt protestera emot, att man skulle kunna hemta stöd för en lagstift- ningsåtgärd som denna från hvad som skedde vid Svedala eller öfver hufvud från något uppträdande af fackföreningar för att »gifva arbetarne råd» — som det hette — till arbetsinställelser. Allt detta tal vittnar endast — jag har framhållit det förut här — om obekantskap med arbetareorganisationens hela sätt att gå till väga. Ty det är icke så, att från en centralpunkt dekretas det ena eller andra, utan det inkommer klagomål till centralpunkten, och der pröfvas dessa; i fall de kunna anses befogade, få de klagande till- stånd att göra på den punkt, der konflikten råder, hvad de sjelfva önska, d. v. s. nedlägga arbetet.

Ja, mina herrar, jag skall icke här upptaga tiden vidare i denna så utdebatterade fråga. Det står fast, att här icke afses blott en utredning, som herr Ivar Månsson i Trää sökte framhålla, utan att på grundvalen af motionen, som den nu föreligger med sin agrariska tendens, och på grundvalen af de motioner, som förut förelegat och der man ännu tydligare sagt ifrån hvad man menar,

Riksdagen skulle skriva till Kongl. Maj:t i bestämdt syfte. Och det är mot detta, som jag hoppas att Andra Kammaren fortfarande, i år liksom de två föregående åren, måtte stå fast och icke låta förleda sig att föregripa ett blifvande och, som jag hoppas, gynnsamt beslut i skiljedomsfrågan genom att förhastadt räcka handen åt de mest reaktionära elementen på hela arbetarefrågans område.

Angående lagbestämmelser till skydd för det fria arbetsaftalet.
(Forts.)

Herr Höjer förklarade sig instämma med herr Branting.

Herr Thylander: Herr talman! Då jag förlidet är af omständigheterna tvangs att på närmare håll studera en strejkfråga och taga kännedom om dels de orsaker, som framkallat densamma, dels verkningarne deraf, anser jag mig pliktig att göra ett kort inlägg i den debatt, som nu pågår.

Såsom herrarne veta, hade vi i fjol i Malmö en strejk, som vi kallade »hamnarbetarestrejken», då hamnarbetarne samt och synnerligen nedlade arbetet; strejken pågick i ett par månader.

Såsom orsak till strejken angafs, att arbetarne fordrade högre betalning. Men då denna fordran kom till allmänhetens kännedom, kom man under fund med att en dugande arbetare kunde förtjena 8, 14, ja till och med 16 kr. om dagen. På grund häraf kom hvar och en utomstående till den öfvertygelse, att det anförda skälet till strejken var obefogadt. Det fans dock en verklig anledning till strejken och en sådan, som var tillräckligt stark för att strejken skulle komma att fortgå i nio veckor. Och under denna tid blefvo förhållandena rent af olidliga icke endast i vår stad, utan, jag vågar säga, i hela vår provins, ja, i hela södra Sverige. Förhållandet var, att kolimportörerna fördyrade sin vara, en följd deraf att deingo betala åtskilliga procent mera för lossningen af stenkolen än förut i anledning af strejken. Detta gjorde, att äfven myndigheterna tvungos att sätta sig in i frågan och göra försök att få strejken bilagd. Vår polismästare använde alla möjliga medel för att bilägga tvisten. Man begärde, att han äfven skulle tillgripa kraftåtgärder, men han kringgick på allt sätt denna begäran — han gick, som man säger, liksom katten kring het gröt — och ville icke gerna lemna någon extra handräckning, blott för att icke försvåra saken. Enligt min öfvertygelse förelåg också här ett tillfälle, då man icke med magtspråk kunde få bort det onda, utan måste gå framåt på öfvertygelsens väg, söka föra parterna tillsammans och genom öfverläggning dem emellan komma till något slut på saken. Med anledning häraf gjordes åtskilliga försök att få personer att uppträda såsom medlare mellan parterna. Stadsfiskalen fick sålunda i uppdrag att söka medla i saken, och samma uppdrag lemnades äfven åt andra personer. Äfven jag var med bland dessa, och fick i uppdrag att med min ringa person söka bilägga tvisten. Jag var ovillig i det längsta, när jag icke var inne i saken, men jag tvingades emellertid att närmare studera frågan, och slutligen måste jag också uppträda såsom budbärare mellan parterna. Då var emellertid frågan i det skede, att den redan var nästan löst; saken gälde då ingenting annat, än att

*Angående lagbestäm-
melser till
skydd för det
fria arbets-
aftalet.*
(Forts.)

man hängde upp sig på innebörden af två satser; den ena innehöll arbetarnes fordran och den andra arbetsgifvarnes erbjudanden, hvilka två satser emellertid visade sig hafva alldeles samma innebörd, så att det behöfdes ej mera än att på ett förståndigt vis framhålla detta, att det var precis samma innehåll i båda parternas fordringar, blott de tolkades på rätt sätt. Dagen efteråt var också strejken bilagd och arbetet åter i gång.

Då jag nu anfört detta, anser jag mig också pligtig anföra något, som visar, att fastän alla utomstående ansågo strejken obefogad, så var den dock icke detta. I Malmö hamn hade nemligen under många års tid utvecklats sig ett förmanssystem, som stälde stora svårigheter i vägen för frågens lösning. Om nemligen en arbetsförman hade lyckats bilda ett arbetslag och han sedan gjorde upp aftal med en sjökaptan om lossning, så uppgjordes sådana ackordsaftal, att när förmannen betalt de öfriga arbetarne, så behöll han själf lika mycket som alla de öfriga erhöilo tillsammans, och en arbetsförman kunde på detta sätt förtjena 50, 60, ja 100 kronor om dagen, under det att en del arbetare hade 2 kronor eller 2 kronor 50 öre om dagen, ja ibland knappast det. Detta var nu hvad jag vill kalla för öfverförmanssystem, och redan detta var olidligt, men derjemte hade utvecklats sig ett underförmanssystem. Om nemligen 5, 6 eller 8 personer åtogo sig ett arbete och somliga af dem voro drifna och erfarna, men andra icke detta i lika hög grad, så att någon måste lega en eller två personer för att kunna utföra samma arbete, som en annan utförde ensam, så fick icke en dylik person mera betaldt, än den, som ensam kunde utföra arbetet. Detta förmanskap hade sin styrka derigenom, att drätselkammaren eller magistraten — jag vet ej rätt, hvilkendera myndigheten det var — fastställt reglementen för arbetarelagen, hvilka reglementen emellertid, enligt hvad som erkändes af såväl myndigheterna som arbetarne, voro omöjliga att efterlefva. Det fans emellertid ingen möjlighet att få ändring härutinnan, och därför ansågo sig arbetarne böra tillgripa strejk. När nu denna strejk skulle biläggas, gälde det endast att visa arbetarne, att man icke kunde lösa frågan genom strejk, ty derigenom kunde man icke få bort reglementena, utan för att få detta måste man vända sig till myndigheterna med begäran om ändring, och innan detta skett, måste man först försöka få arbetet i gång, så att de sorgliga förhållanden, som hade sin grund i hamnarbetets nedläggande, skulle kunna upphöra.

Vidare har jag varit i tillfälle att få — åtminstone på ytan — någon kännedom om Svedala-strejken, och hvad denna strejk beträffar, så ställer jag mig icke på deras sida, som påstå, att skulden till de sorgliga följderna af denna strejk ensamt ligga på arbetarnes sida, men jag vågar icke heller påstå, att arbetarne voro utan all skuld. Det är sant, att när arbetarne lemnade arbetet, så voro kanaler och rör i sockerfabriken fyllda af massa, som det kanske varit omöjligt att få bort, om den fått vara kvar någon tid och hunnit stelna, men å andra sidan vill jag påpeka, att arbetarne voro så dåligt betalda, att de knappast på något enda ställe

i hela södra Sverige hade så låg afföning. Dertill kommer, att strejken i allt fall icke var alldeles oförberedd, ty åtskilliga veckor förut hade en ändring i löneförhållandena begärts från arbetarnes sida. men fabriken disponent hade nekat härtill. Felet låg nu endast deri, att man icke ställt denna begäran till fabriken egare grosshandlaren Westrup i Lund, ty om så hade skett, hade helt säkert ingen strejk behöft uppkomma. Ty med den kännedom, jag har om hans senare ingripande i saken, är jag fullt öfvertygad om, att han skulle förmått lösa frågan, om han blott fått göra det i tid, men så blef emellertid icke fallet, utan man tillgrep, som bekant, sedan andra utvägar.

Nu säger man, att en lagstiftning i det syfte, som motionären påpekat, är nödvändig. Det tör väl hända, att en sådan lagstiftning är nödvändig, men så nödvändig är den dock icke, att man kan påstå, att den just nu måste införas. Min enskilda öfvertygelse är, att en sådan lagstiftning blir nödig, först när vi kommit så långt, att parterna å ömse sidor kunna göra sitt inlägg till frågans lösning. Sådana som förhållandena nu äro, få vi dock, mina herrar, medgifva, att det är storkapitalets män, som dragit frågan inför den lagstiftande församlingen, och icke arbetarne. Jag begär nu icke heller, att det senare skulle hafva varit fallet, men jag tycker dock, att när den lefvande arbetskraften är en kraft, som måste anlitas för att på sätt som sig bör göra storkapitalet fruktbarande, så bör äfven denna lefvande kraft rådfrågas, när man vill ävägbringa en lagstiftning, som skall utjemna stridigheterna mellan arbetsgifvare och arbetstagare. Särskildt då, såsom utvecklingen nu synes gå, storkapitalet allt mer griper omkring sig och söker tillskanska sig våra näringar, synes det vara af stor betydelse, att också den lefvande arbetskraften får vara med vid bestämmandet af lagstiftningen angående förhållandet mellan arbetare och arbetsgifvare.

Vidare ber jag få påpeka den omständigheten, att jag icke tillhör dem, som anse, att ingenting bör göras, utan genom min erfarenhet från de af mig omnämnda strejkerna har jag kommit till den öfvertygelsen, att den åtgärd, som så snart som möjligt måste sättas i verksamhet för biläggande af tvister mellan arbetare och arbetsgifvare, består i skiljedomstolars införande. Jag är öfvertygad om, att hade en permanent skiljedomstol funnits, hade Malmöstrejken varit bilagd på en vecka, i stället för att den nu varade 9 eller 10, och detsamma hade också varit förhållandet med Furu-lundsstrejken och Svedalastrejken och kanske på än flera ställen. Det är kanske icke heller öfverdrifvet, om man vågar tänka sig, att äfven vid sådana tillfällen, då på grund af arbetsgifvarnes förhållanden lockout inträder, skiljedomstolar skulle kunna uträtta storverk.

Herr talman! Jag yrkar afslag å utskottets betänkande.

Herr Söderberg: Herr talman, mina herrar! Jag kan icke begripa, hvarför denna fråga skall röna så starkt motstånd i denna kammare. Det är dock en fråga af så djupt ingripande

*Angående
lagbestäm-
melser till
skydd för det
fria arbets-
aftalet.*
(Forts.)

betydelse för hela vårt land och en fråga af sådant innehåll, att den berör nästan alla samhällsklasser. Vi beröras ju alla af förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare, och att detta förhållande icke på alla platser är det bästa, det visas väl ovedersägligt af alla dessa strejker och arbetsnedläggelser, som under sista tiden yppats. Jag kan därför icke förstå, hvarför många af kammarens ledamöter skulle vara så obenägna för en skrifvelse till Kongl. Maj:t i syfte att få en utredning om till äfventyrs på lagstiftningens väg skulle kunna göras något till fromma för sjelfva saken och till fromma för såväl arbetsgifvare som arbetare. Den högt ärade vice ordföranden af lagutskottet, som först hade ordet, har ju framfört åtskilliga anmärkningar mot det slut, hvartill utskottet kommit, och han har bland annat vidrört den omständigheten, att denna fråga kommit fram i Riksdagen i en allt för enkel form. Jag medgifver detta mycket gerna, men jag vill blott säga, att det bör väl egentligen ej kunna framställas några så synnerligen stora fordringar på en enskild motionär, att han skall gå in i alla möjliga detaljer och i hela dess vidd taga en sådan fråga i öfvervägande. Derfor har också min motion blifvit mycket knapphändig, jag medgifver detta, men jag har icke velat ingå i några närmare detaljer med afseende å hvad som kan och bör göras på lagstiftningens väg, utan jag har velat öfverlemna detta åt Kongl. Maj:t, som ju har alla möjliga förutsättningar för att framgångsrikt kunna föra en sådan sak till något resultat och derefter för Riksdagen framlägga den utredning, hvartill frågan kan föranleda.

Herr Branting har talat om obekantskap med arbetarefrågan, och jag erkänner, att jag icke så som han kanske känner till arbetarefrågan i hela dess vidd. Detta vill jag gerna erkänna, men jag vill också säga, att det börjar tendera åt det hållet, att det vill synas, som om skollärare och akademiskt bildade personer skulle vara mest lämpliga att bedöma arbetarefrågan, under det att, om någon af de personer, som äro uppväxta vid arbete och under många år arbetat på fabriker och landtbruk samt aldrig gjort annat hela sitt lif än arbetat, försöker att opponera sig något mot den ton, som gör sig gällande ibland de stora arbetareorganisationsledarne, upptages detta förstås genast bland desse herrar, som om man skulle vara obekant med arbetarefrågan. Det är icke rätt, mina herrar.

Jag vill dock här äfven uttrycka den tanken, att jag nog tror, att herr Branting vill respektera äfven andras öfvertygelse och åsigter i arbetarefrågorna, som ju ligga honom närmast, samt att han har öfverseende med att en enkel och mycket olärd man som jag söker att göra ett inlägg för många arbetare, som verkligen känna ett tryck att stå under eller att rangeras in under den moderna arbetarrörelsen och dess ledare.

Herr Pantzarhielm säger, att denna fråga bör ses icke från bara ett håll, uppifrån eller nedifrån, utan från båda dessa håll. Jag vill ock slutligen medgifva detta. Utaf hvad han anförde och särskildt af det slut, hvartill han kom i sitt anförande, tyckes det ändå, som om han varit ganska ensidig vid bedömandet af denna

fråga. Det framgick äfven utaf hans anförande, att han misstänkte, såväl på grund af min motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t i frågan som af utskottets motivering, att frågan denna gång endast blifvit sedd uppifrån. Nej, mina herrar, denna gång kommer frågan verkligen nerifrån.

Det är icke ofta jag umgås med arbetsgifvare, men med arbetare umgås jag dagligen och, då jag någon gång gör en liten resa från hemtrakten, brukar jag också ofta besöka de arbetaresamhällen, som finnas å platsen. För den skull känner jag rätt många af arbetarne på dessa ställen, och åtskilliga af dem hafva stött på mig och sagt: kan ingenting göras med afseende å denna sak, så att vi kunna slippa ifrån detta tvång, som utöfvas på oss af arbetareorganisationerna, samt bedt mig söka åstadkomma ändring häri. Det förhåller sig också så, som de säga, och jag vill blott taga ett exempel ur högen för att belysa detta. Det kommer en murare eller arbetare i ett annat fack till en stad. Han går till en mästare och frågar: fins det arbete för mig. Ja, svarar denne, det gör det, men jag vågar icke taga er, ehuru väl jag skulle behöfva det, ty det kan vara riskabelt att föra in er bland de andra arbetarne; vänd er därför till fackföreningen. Ja, han går dit och det blir der rådplägning, hvar de skola göra af honom, och man besluter att skicka honom till den eller den mästaren. Han får visserligen plats hos någon, men måhända icke hos den mästare, han sökt kondition hos, och till hvilken han önskar komma. Då han kommer till den mästare, som fackföreningen uppgifvit, kanske denne svarar: ja, jag behöfver ingen mer arbetare, ty jag har icke arbete åt flera, än dem jag nu har. Arbetaren återvänder med detta svar till fackföreningen, som då förklarar, att denne mästare måste taga arbetaren, ty annars tager föreningen från honom hans andra arbetare. Är detta icke tvång? Jo, mina herrar, sannerligen ett ganska stort tvång, och jag tror, att det vore välbetänkt, om Andra Kammaren nu i likhet med medkammaren godkände det föreliggande skrifvelseförslaget och i enlighet med lagutskottets hemställan beslöt skrifvelse till Kongl. Maj:t i angifvet syfte.

Jag skall därför, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Söderberg instämde herr *Nordström* i Höglunda.

Herr Redelius: Jag har begärt ordet med anledning af ett yttrande utaf en talare på malmöbänken. Han framkastade ordet »storkapital» och ville, för såvidt jag förstod honom rätt, anse arbetarefrågan såsom en strid mellan storkapitalet såsom den ena parten och arbetarne såsom den andra. Deremot vill jag nu uttala den mening, att så kan måhända någon gång vara förhållandet, men för min del tror jag dock, att i det stora hela taget det icke är så, åtminstone hvad vårt land beträffar, utan ifall man vill ställa fram spørsmålet: storkapital och arbete, vill jag sätta storkapitalet å ena sidan samt arbetsgifvare och arbetstagare å den andra. Ty arbetstagare och arbetsgifvare i vårt land hafva i det stora hela,

Angående lagbestämmelser till skydd för det fria arbetsaftalet.
(Forts.)

*Angående lagbestäm-
melser till
skydd för det
fria arbets-
aftalet.
(Forts.)*

enligt min mening, samma intressen, och arbetsnedläggelser eller strejker skada båda dessa parter, men skada i allmänhet icke storkapitalet. Detta går icke allenast oskadt igenom strejkerna, utan kan t. o. m. vinna på dessa, ty om strejkerna utbreda sig, blir det ett ekonomiskt nedåtgående, en ekonomisk försämring af den allmänna ställningen med åtföljande räntestegring och dylikt, hvarpå storkapitalet vinner. Understundom, när man tänker på saken, känner man sig nästan föranlåten att framkasta det spörmalet, huruvida det icke är just storkapitalet, som gynnar eller åstadkommit dessa grupperingar i arbetarefackföreningar, för att desto säkrare trygga storkapitalet i besittningen af magten öfver verlden, ty, såsom sagdt, det är storkapitalet som i de flesta fall vinner. Det är åtminstone min uppfattning i frågan. Jag anser emellertid, att här i vårt land bjuder vårt intresse, såväl arbetsgifvares som arbetstagares, att vi i stillhet arbeta derpå, att hvar och en får äta sitt eget bröd i lugn och fred; och för mig står det klart, att båda parterna hafva ett gemensamt intresse gent emot storkapitalet eller världskapitalet. Äfven från den sidan sedt förtjenar således frågan all den uppmärksamhet, som kan egnas åt densamma samt att vi se till, hvad som kan göras för att trygga vårt lands befolkning från obehöflig nöd och trängmål.

Jag vedervågar därför att hemställa om bifall till utskottets förslag, men vill jag dock, innan jag slutar, ehuru jag förut icke tänkt göra det, svara på ett ord, som herr Branting framkastade, då han ville öfvertala kammaren att afslå detta betänkande, men eventuellt stälde i sigte ett bifall till ett annat betänkande, som snart kommer fram, nemligen rörande skiljedomstolar. Ja, i det hänseende ligger saken nu så, att om kammaren bifaller det nu föreliggande betänkandet, kommer utan allt tvifvel Kongl Maj:t att taga frågan om skiljedomstolar under öfvervägande och se till, hvad deraf eller deråt kan göras. Men om kammaren afslår detta betänkande, är det nog mycket ovisst, om frågan om skiljedomstolar kommer till Kongl. Maj:t, ty herr Göthbergs motion föreligger ännu icke till afgörande, och man kan icke veta, huruvida båda kamrarna kunna enas om likstämmit beslut i denna fråga. Men instämmer nu Andra Kammaren i det beslut, som Första Kammar-
aren redan fattat, kommer otvifvelaktigt denna fråga under Kongl. Maj:ts pröfning.

Jag är sålunda af en motsatt åsigt mot herr Branting uti ifrågavarande afseende och anser det lämpligt att bifalla det nu föreliggande betänkandet särskildt med hänsyn till frågan om skiljedomstolar eller skiljenämnder. Jag anhåller därför fortfarande om bifall till utskottets betänkande.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman, mina herrar! Jag begärde egentligen ordet med anledning deraf, att den ärade motionären i sitt anförande tycktes vilja göra troligt, att hemmans-
egarne och arbetarne skulle stå på hans sida och att det ute-
slutande eller nästan uteslutande skulle vara skollärare och aka-
demiskt bildade personer, som vore mot hans förslag. Den ärade

motionären kan dock trösta sig dermed, att han i prosten Redelius åtminstone har en akademiskt bildad meningsfrände.

Jag skall erkänna, att lagutskottet handlat fullkomligt konsekvent, då utskottet nu tillstyrkt en alldeles likadan skrivelse, som utskottet tillstyrkte förliden riksdag. Och till yttermera visso säger lagutskottet i sitt betänkande nu, att utskottet står på samma ståndpunkt i förevarande fråga, som utskottet gjorde vid sistlidet års riksdag. Det kan vara af vigt för oss att taga fasta på detta utskottets uttalande just därför, att den motion, som vid förlidit års riksdag låg till grund för utskottets då gjorda hemställan, pekade mer tydligt och oförblommeradt direkt på det mål, hvartill man i denna fråga skulle kunna komma, nemligen fängelse eller straffarbete för den ena af de tvistande parterna.

Jag medgifver nu mycket villigt, att den ärade motionären i mycket varsamma ordalag affattat sin motion, men jag kan icke underlåta att nämna, att då jag läste motionen, föll det mig i tanken ett gammalt ordspråk, nemligen detta: jag känner nog igen dig, fast du är klädd i kapprock, sade den, som fick se sill i papper. På samma sätt tänkte jag rörande denna motion, Jag vill dock dermed icke hafva sagt, att motionären icke ärligt och redligt skulle önska att få en lycklig lösning på arbetarefrågan, men jag hyser den bestämda uppfattning nu, liksom jag förr har gjort, att vägen till lösning af arbetarefrågan går nog icke genom fängelsets portar, och jag tror icke, att man uti strafflagsparagrafer har att söka medlet till biläggande af eventuella tvister mellan arbetare och arbetsgifvare.

Jag får också säga, att jag, då kammaren två gånger förut har så bestämdt uttalat sin uppfattning i denna fråga, hade hoprats, att frågan icke nu skulle åter upptagas utan åtminstone för någon tid anses såsom död, och allra minst kunde jag ana, att den skulle uppstiga på dalabänken, ett förhållande, som jag för min del beklagar.

Jag vill icke uttala något klander mot motionären, ty jag vet, att han hyser en ärlig öfvertygelse, och för mig har han naturligtvis rätt att hafva hvilken uppfattning som helst, men jag har dockt velat framföra min åsigt, eftersom motionären tycktes vilja göra troligt, att han särskildt hos hemmansegare- och arbetare-representanterna skulle få ett särdeles kraftigt understöd för sin motion.

Herr talman! På grund af hvad jag nu i korthet anfört yrkar jag afslag å utskottets hemställan.

Herr Thylander: En ärad ledamot af lagutskottet har tillåtit sig att skilja mellan arbetsgifvarne och storkapitalet och dervid förklarar, att storkapitalet icke lider af arbetsnedläggelser. Om så är, så förstår jag ej, hvarför storkapitalet icke får, om jag så må säga, skrinläggas och ligga der det är. Mig har det tvärtom förefallit så, att storkapitalet måste göras fruktbarande och användas för att ävägbringa den verkan, som åsyftats, då det hopbragtes.

När jag i mitt förra anförande tillät mig att vid sidan af

Angående lagbestämmelser till skydd för det fria arbetsaftalet.
(Forts.)

Angående
lagbestäm-
melser till
skydd för det
fria arbets-
aftalet.
(Forts.)

hvarandra ställa arbetsgifvarne och arbetarne och dervid talade om storkapitalet, så menade jag, att det å ena sidan fans två krafter förenade, storkapitalet och arbetsgifvarne, eller, med andra ord sagdt, att arbetsgifvarne hafva två resurser. De hafva först sin andliga kraft, sin andliga förmåga att planlägga arbetet och göra det fruktbärande. Men plus detta hafva arbetsgifvarne sitt kapital. Å andra sidan, hvad hafva arbetarne? Jo, sin lefvande arbetskraft, men om den tages bort, så veta vi hvad som återstår.

Det var detta jag åsyftade med den jemförelse jag gjorde. Jag har icke blifvit öfvertygad om, att denna min tanke var skef, och därför yrkar jag fortfarande afslag å utskottets hemställan.

Herr Lindblad: Det är i dag två betänkanden på kammarens bord, som röra arbetsaftalets helgd. Det ena, som nyss är behandladt, gälde strängare straff för dem, som bryta ett visst arbetsaftal genom rymning, sedan de genom kontrakt emottagit anställning vid krigsmagten. Med afseende derå har lagutskottet icke velat vara med om strängare åtgärder, helst det redan finnes stadgande om ända till två års straffarbete vid upprepan af sådan förseelse.

Det är en mycket aktad ledamot af lagutskottet, som reserverat sig mot berörda betänkande. Vi hafva dock icke hört herr Husberg omtala sin ståndpunkt i den frågan, men det är all anledning att antaga, att han deri intager en mycket strängare ställning än lagutskottet i öfrigt.

Den fråga, som nu föreligger till afgörande, är också en fråga om arbetsaftalets helgd. Här har lagutskottet blott velat förorda en skrifvelse angående beredande af nödigt skydd åt i behörig ordning ingångna arbetsaftal. Denna icke mildare form har herr Husberg deremot icke velat vara med om. Jag är fullt förvissad om, att herr Husberg kommer att försvara sin ståndpunkt i de olika frågorna, och jag förmodar, att han — äfven utan användande af några sofismer — skall göra det nöjaktigt, men för närvarande kan jag, med afseende å den tystnad han intog i den förra frågan, icke annat än stå undrande och spörjande om hans mening.

Herr Husberg ville göra den föreliggande frågan om intet genom att påpeka, att hvad som Riksdagen nu skulle skrifva om är en liten, mycket obetydlig del af en mycket större fråga. Detta är sant, mine herrar, och det är ej första gången vi här i riksdagen se, att man med framkallande af en större fråga vill slå ihjäl en mindre. Men mig förefaller det, som om man i en mindre fråga, der man har alla skäl att lagstifta, också bör göra det, för att såmedels kunna så småningom leda sig till lösningen af en annan och större.

Herr Branting ansåg, att det skulle vara Riksdagen ovärdigt att skrifva till Kongl. Maj:t i så allmänna ordalag som här föreslagits, och att man icke borde vidtaga någon åtgärd, då man ej är beredd att säga, hvilka mått och steg man vill tillgripa emot de öfverklagade missförhållandena. Ja, mina herrar, det är icke någon lätt sak för lagutskottet att med anledning af en enskild

motion på rak arm och i detalj klagöra hvad som kan och bör göras. Man får nog ursäkta utskottet, att det ansett sin tid icke förslå dertill. — Jag för min del anser det vara ännu mera ovärdigt af Riksdagen att trots upprepade framställningar om åtgärder i detta syfte, — det är nu tredje gången på tre år, som jag för min del ähör en debatt i denna fråga, — bibringa den stora allmänheten den falska föreställningen, att Riksdagen och det svenska folket skulle stå magtlösa, när det gäller att fatta beslut i en så enkel fråga som denna om *skydd för arbetsaftalets helgd*.

Det har här förut påpekats af flera talare, att det icke blott gäller att skydda arbetsgifvarne. Jag ser också denna fråga mycket större, äfven jag anser det lika mycket vara fråga om att skydda arbetarne, ty vi veta mera än väl, att strejkerna äro ett tveeggadt vapen, som vänder sig lika mycket mot den ene som den andre af de stridande parterna.

Vi hafva nyss också hört herr Ivar Månsson framhålla, huru som det för denna riksdag med anledning af den föreliggande motionen och en annan, som väckts af herr Göthberg, är tillfälle att ingå till Kongl. Maj:t med en framställning, så att det måtte göras allt hvad de lagstiftande myndigheterna kunna för att komma till praktiska resultat. Herr Redelius har också visat, att det är skäl att antaga just den här motionen, ty deraf följer såsom ett korollarium, att man äfven får fram den andra frågan, frågan om skiljedom.

På grund af hvad jag nu haft äran uttala, yrkar jag bifall till lagutskottets förslag.

Herr Söderberg: Jag vill rätta ett missförstånd, som en ärad talare gjort sig skyldig till. Då herr Daniel Persson hade ordet, tycktes han vilja påstå, att jag skulle sagt, att arbetarne och landtbrukarne skulle förstå arbetarefrågan bättre än skollärare och akademiskt bildade personer. Lyckligtvis hade jag just den sats i mitt anförande, som han åsyftade, upptecknad på ett blad, som jag har här, och den lyder så: »Skollärare och akademiskt bildade personer äro ju naturligtvis mest lämpliga att bedöma arbetarefrågan, men den, som är uppväxt i arbete och hela sitt lif varit kroppsarbetare dels i fabriker dels i landtbruk, är naturligtvis oförmögen att bedöma arbetarefrågor!» Häraf kan kammaren sjelf finna, huruvida det var rätt af min ärade vän att göra denna anmärkning.

Vidare yttrade han, att han ej kunde förstå, huru jag kunde förorda en sådan sak som den, hvarom nu är fråga eller, såsom han uttryckte sig, att arbetarefrågan skulle lösas genom fängelsestraff och dylikt. Jag trodde verkligen, att min ärade vän skulle hafva förstått mig bättre än så. Jag har genom min motion just velat förebygga något sådant som det han antydde. Jag tror, att förutsättningen för ett lyckligt samarbete emellan gifvare och tagare af arbete är ömsesidigt förtroende och högaktning och välvilja.

Jag minnes sedan den tiden jag var fabriksarbetare, att vi arbetare nog ibland kunde tala illa om vår fabriksör, till och med gifva honom öknamn och så vidare. Men jag minnes också, att om någon person utifrån kom och sade något dåligt om vår hus-

Angående lagbestämmelser till skydd för det fria arbetsaftalet.
(Forts.)

Angående lagbestämmelser till skydd för det fria arbetsaftalet.
(Forts.)

bonde, vår rättskänsla blef upptänd af vrede mot den personen, det kan jag försäkra herrarne. Men nu för tiden tyckes man på vissa håll hafva kommit så långt, att om till exempel någon från främmande håll kommer och lyser ut ett föredrag samt kanske helt öppet pekar ut vissa arbetsgifvare och kallar dem blodsugare, just desses arbetare, om de äro närvarande, sitta och le åt detta tal och finna det alldeles träffande. Nu vill jag ej förneka, att det icke på vissa platser kan finnas något berättigadt i ett sådant handlingssätt, jag vill ej heller förneka, att icke till och med åtskilliga strejker under vissa förhållanden kunna vara befogade, och jag skulle kunna anföra exempel, då rättänkande personer inom samhället med samma ståndpunkt som den jag intager, måst medgifva, att det varit nödvändigt att tillgripa detta vapen, men, mina herrar, om vi ransaka med arbetareförhållandena under de sista åren, så måste vi erkänna, att bra mycket har förekommit, som man måste kalla, lindrigt sagdt, för okynne.

Jag skulle ännu en gång vilja vädja till kammarens ledamöter att taga i allvarligt öfvervägande, huruvida det ej är skäl att bifalla utskottets föreliggande betänkande. Vi hafva derigenom ej förbundit oss till något utan helt enkelt skrivit till Kongl. Maj:t om utredning af frågan, och dermed är ingen skada skedd. Man säger visserligen, att man genom ett sådant beslut skulle gifva något på hand, att man möjligen skulle komma in i förhållanden, der man ej kunde vända åter, och att man likasom gifvit sitt godkännande af en skarpare lagstiftning och straffbestämmelser gent emot arbetarne. Men, mina herrar, jag tror, att detta är att se spöken på ljusa dagen. Nej, låtom oss se frågan rätt i ansigtet, sådan som den är, och ej vara rädda för den utredning, som kan komma att åvägabringas. Låtom oss se tiden an och se de resultat, som af en sådan utredning kunna föranledas.

Herr Husberg: Jag har begärt ordet med anledning af ett yttrande nyss af herr Lindblad. Såvida jag förstod honom rätt, anmärkte han såsom en inkonsequens, att jag reserverat mig mot båda de lagutskottets utlåtanden, som i dag föreligga angående vissa slags arbetsaftal. Inkonsequensen skulle väl ligga deri, att jag vill vara med om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående utredning, huruvida ej skärpning kunde ega rum af bestraffningen för första resan krigsmans rymning, men icke vara med om en skrifvelse angående straffpåföljder af det slags kontraktsbrott, som behandlas i den nu föreliggande motionen.

Det anmärkta förhållandet är emellertid naturligtvis ingen inkonsequens, därför att det i förra fallet, det som beröres af herr Wallmarks motion, är fråga om ett alldeles speciellt kontraktsförhållande, nemligen krigsmans tjänsteförhållande, och det torde väl alla medgifva, att detta är af den särskilda beskaffenhet, att derom behöfves särskild lagstiftning. Eller menar herr Lindblad, att man skall likställa detta arbetsaftal med andra? Då borde han också mena, att så länge brytandet af andra arbetsaftal icke är i lag belagdt med straff, icke heller krigsmans rymning bör vara i

lag belagd med straff. Men då vi väl äro ense derom, att krigsmans rymning bör vara belagd med straff, så må man väl kunna ifrågasätta, om åtta dagars arrest för första resan rymning är ett tillräckligt straff eller om det ej till äfventyrs bör skärpas.

Jag tror alltså, att den frågan både kan och bör hållas alldeles främmande från den nu föreliggande. Och härmed tror jag, att den inkonsequens, som herr Lindblad ville uppspara, är, såsom han sjelf förmodade att den skulle blifva, nöjaktigt förklarad.

Angående lagbestämmelser till skydd för det fria arbetsaftalet.
(Forts.)

Herr Nilsson i Sorröd: Jag begärde ordet för att tillkännagifva, att jag ämnar rösta för utskottets förslag. På samma gång vill jag säga några ord med anledning af tvenne föregående talares yttranden, hvilka framhållit, att motionärens förslag skulle leda till fängelsestraff för arbetarne. Det kan då icke spåras i motionen. Men det är ju möjligt, att man kan gå så långt i brytande af en gifven lag, att följderna kunde blifva sådana. För mig synes det, som om dessa fackföreningsherrar hade ungefär liknande mål i syfte. Ty om deras verksamhet icke förer arbetarne rakt till fängelsets portar, så kan den dock, derest den kommer att utveckla sig i samma riktning den begynt, lätt föra derhän, att en del inneslutes på allmänna barmhertighetsinrättningar. Här är icke fråga om annat än frihet för arbetarne att få välja sin arbetsgifvare. Men dessa herrar vilja bringa det derhän, att det skall blifva ett tvång för arbetarne att alltid stå under fackföreningarnas hägn och skydd. Hvilka förvecklingar skola icke uppstå af detta i en framtid, sedan de hunnit få sin organisation genomförd, så att ingen arbetare kan sägas vara fri och få handla efter egen vilja och öfvertygelse! Det blir då på det sättet, att den som behöfver en arbetare måste vända sig till desse herrar fackföreningsmän för att söka ernå detta. Gifvet är, eller man kan åtminstone gissa sig till, att det torde erfordras särskild betalning för deras besvär, och sedan får man naturligtvis uppgöra om arbetarne efter hvad de för godt finna. Som jag förut nämnt, kunde det vara möjligt, att det funnes karakterer, som sade: »Jag går icke in i dessa fackföreningar. Jag vill förblifva sjelfständig och söka mitt arbete ändå.» Men tvånget kan blifva så stort, att en sådan person blir nödsakad att antingen underkasta sig detta eller ock gå alldeles miste om arbete.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Bergmark: Någon erfarenhet eger man icke i min hembygd af vare sig brutna aftal, arbetsinställelse eller dylikt, ty der gäller ännu tro och loften. Hvad man förbundit sig till, håller man. Men hvad der anses såsom en förtjenst tyckes mångenstädes numera betraktas som ett fel. Mot att en sådan åsigt skall vinna terräng, ber jag att få protestera. Ty hvarthän kommer man, om icke aftal skall gälla? Jo derhän, att rättsbegreppen blifva förvirrade, så att arbetarne med godt samvete kunna anse sig berättigade att begå hvilka excesser som helst. Exempel derpå hafva vi under de senare åren icke saknat. Och drager man fullt ut

Angående lagbestämmelser till skydd för det fria arbetsaftalet.
(Forts.)

konsequenserna, hvart kommer man? Jo egentligen hvart som helst. Jag tänker mig blott här ett exempel. Låt arbetarne vid Stockholms brandcorps, vid Stockholms vattenledning begära högre aflöning. Det kunna de ju alltid göra. Den vägras, och de besluta en arbetsinställelse, som sättes i verket nästa gång en gynsam eldsvåda utbryter. Vattenledningen gör icke tjänst. Brandcorpsen gör icke tjänst. Hvad inträffar? Det är icke godt att säga. Men kanhända brinner Stockholm upp. Det der kan man ju kalla arbetsinställelse. Man kan ju kalla det strejk; men det är gifvetvis ett nidingsdåd. Reflektionerna torde göra sig sjelfva.

Jag undrar, om det icke kan vara skäl att bifalla lagutskottets betänkande. För min del yrkar jag, herr talman, bifall dertill.

Herr Sahlin: Jag förstår icke, huru så allmänt den uppfattningen kan göra sig gällande, att motionärens förslag skulle innebära ett inskridande mot en viss samhällsklass. Allt tal om att det vore fråga om straffbestämmelser eller skärpta påföljder för brutna aftal träffar icke motionen i fråga. Motionären har icke gifvit anledning till en sådan tolkning af motionen, och detta icke därför, att han skulle hafva »satt på sig en kappa». Han har såsom en ärans man burit fram sin okunnighet om huru denna fråga skall lösas, en okunnighet som han delar med nästan hela vårt folk, kanske endast med undantag af en eller annan på stockholmsbänken. Han har också som en ärans man burit fram sitt kraf, att frågan underkastas en allvarlig och omsorgsfull pröfning, ty han har sett och känt, att vi här stå inför en mycket omfattande och mycket hotande samhällsolycka. Det är förunderligt, att icke Kongl. Maj:ts regering också känner denna samhällsolyckas hot på ett sådant sätt, att den af eget initiativ tagit en sådan fråga i allvarligt öfvervägande, jag menar icke blott enskildt öfvervägt den, utan föranstaltat officiel pröfning af frågan genom hvilka åtgärder man skulle kunna söka förebygga de alltför svåra följderna af hvad som nu hotar.

Nu vill jag göra tre frågor. Först: Finnes det någon här, som tror, att vi icke i vårt land skulle kunna hafva något gagn af den erfarenhet, som i utlandet är vunnen? I många länder är nemligen ett betydande arbete gjordt i syfte att söka lösa frågor af den art som den här föreliggande; skall det således icke vara till gagn för oss, om en sakrik, opartisk framställning göres af sådana försök, som der äro gjorda. Detta är den första frågan.

Sedan frågar jag: Fins det någon här, som tror, att en sådan utredning verkligen kan på enskild väg presteras, att de efterforskningar, som behöfvas i utlandet för att verkligen få reda på hvad der gjorts och vunnits, kunna göras vare sig utaf arbetarne och deras ledare eller af arbetsgifvarne och deras män på ett sådant sätt, att utredningen vinner det svenska folkets förtroende?

Så frågar jag till sist: Fins det någon här, som tror, att vår regering verkligen skaffar oss denna utredning, om Andra Kammarerna i dag afslår denna motion? Då jag icke sjelf tror det och anser det som en stor förtjenst, att motionären icke framhållit nå-

gra positiva åtgärder, icke antydt på ringaste sätt, att här vore fråga om hot, om straff, nej icke heller har tänkt detta, då anser jag det klokt, om Riksdagen antager den motion af de i denna fråga förekommande, som ställer sig mest sväfvande. Eller anser man det farligt att gifva regeringen lösa tyglar? Tror någon, att regeringen därför skall skena, så tror jag icke honom.

Jag yrkar bifall till lagutskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Hazén, Zakrisson, Hulthkrantz, Gustafsson, Lundblad* och *Sandwall*.

Herr Branting: Herr talman, mina herrar! Jag frågar Er alla, om icke det anförande, som vi nyss hörde af den »liberale» riksdagsmannen för Örebro, var egnadt att i hög grad bekräfta de farhågor jag uttalade, då jag förra gången hade ordet, om skiljedomsmotionens öde, då den kommer före. Han slöt sitt karakteristiska anförande med den förklaringen, att detta utlåtande vore så lämpligt att antaga *derför*, att det är det mest sväfvande. Vi, som tro — utan att *derför* behöfva göra anspråk på att vara mera insigtsfulla än någon annan — att verkligen det bör vara genom öfverenskommelse mellan lika berättigade parter, på skiljedomsstolsvägen, som ett utjemnande utaf dessa ledsamma tvister, som ibland förekomma, skall kunna försökas, vi böra åtminstone hafva rätt att söka afvärja ett sådant attentat mot den kommande skiljedoms-motionen, som här göres.

Det är intet tal om dessa omfattande samhällsolyckor, som herr Sahlén ordade om, i det utlåtande, som här föreligger. Här är icke fråga om att skriva till regeringen och begära en allmän utredning af arbetarefrågan, utan att skriva till regeringen för att få förslag till sådan lagbestämmelse, som man anser erfordras för beredandet af nödigt skydd åt i behörig ordning ingångna aftal. Af samtliga talare, som här försvarat detta utlåtande, har emellertid ingen enda gjort försök eller gittat uppvisa ett enda fall, när en ändring i de bestämmelser, som nu i det fallet råda om enkel skadeståndsplikt, skulle medfört, att en strejk icke egt rum, som nu egt rum — detta helt enkelt *derför* att strejkerna, såsom flere gånger upprepats här från stockholmsbänken och af andre talare, *icke* rigta sig mot dessa i behörig ordning ingångna aftal, hvarom här varit fråga.

Detta är att göra frågan så stor, att man kan derigenom få fram en viss allmän misstämning, som här finnes mot arbetar-rörelsen, och utmynta denua till ett votum af Andra Kammaren mot arbetar-rörelsen. Det är den taktik, som följes af dessa personer, hvilka här söka försvara detta utlåtande. Se vi verkligen frågan som den är, är den icke stor ur den synpunkten, att den skulle afse en omfattande utredning af hela arbetarefrågan, utan endast så till vida är den verkligen betydelsefull, att man derigenom äfven i en mindre sak skall visa, om man helt och hållet vill gå deras ärenden, hvilka försöka att på alla håll ytterligare kringskära arbetarnes rörelsefrihet.

Angående lagbestämmelser till skydd för det fria arbetsaftalet.
(Forts.)

Angående
lagbestäm-
melser till
skydd för det
fria arbets-
aftalet.
(Forts.)

Detta är den principiella betydelse som motionen har, och det kan icke bestridas, att om Andra Kammaren, såsom det ju kanske är stora utsigter till, skulle frångå sin hållning de begge föregående år, då denna fråga var före, utan att några nya skäl tillkommit, utan att den anger någonting om hvad som skulle göras af regeringen, så visar det endast, att Andra Kammaren velat ytterligare markera, att *mellan den och arbetareklassen är ett svalg befäst.*

Jag hoppas, att det ändock icke skall finnas majoritet i denna kammare för en sådan uppfattning, äfven om uttalanden i den rigtningen skulle komma från åtskilliga renegater.

Herr Ivar Månsson: Jag tror icke, att det skall lyckas herr Branting att genom sina uttalanden här få fram, att Andra Kammaren, i fall den bifaller lagutskottets föreliggande förslag, dermed velat uttala någon opposition mot arbetarerörelsen eller ställa sig längre afägset från denna rörelse, än den hittills visat sig stå. Nej, herr Branting, det lyckas icke, jag tror mig kunna betyga, att de, som rösta för detta förslag, äro fullt ut lika varma vänner till arbetarnes sak som de, hvilka föra ett annat språk. Vi visa ju genom detta skrifvelseförslag, genom denna begäran om utredning, att vi icke sätta oss öfver arbetarerörelsen, utan vilja samverka med den, men på ett klokt och förnuftigt sätt.

Hvad vi velat åstadkomma, är just hvad som talaren på malmöbänken yttrade om en nyligen inträffad konflikt, att om allt hade varit klargjordt förut, så skulle strejken lätt hafva blifvit bilagd.

Det har sagts af herr Branting och dem, som på detta sätt vilja vinna röster mot förslaget, att vi visserligen säga, att vi äro för förslaget om skiljenämnder, men att de icke kunna tro på denna vår försäkran. Vi kunna väl dock icke göra mer för närvarande än förklara, att vi äro med om införande af skiljenämnder och att vi vilja arbeta i denna rigtning genom att understödja herr Göthbergs motion, när den kommer före. Så många, som vilja tro härpå, må göra det, de andra må låta bli. Jag är emellertid öfvertygad, att det är många af denna kammares ledamöter, som stå bakom den meningen.

Det är för att häfda denna mening, som jag begärt ordet. Jag tror icke, att man bör söka utkolportera sådana rykten, som att de, som äro för lagutskottets föreliggande betänkande, skulle stå mera afägsna från allt intresse för arbetarerörelsen än de, som äro mot förslaget.

Jag hemställer fortfarande om bifall till utskottets förslag.

Herr *Arnoldsson* instämde häruti.

Herr Thor: Det synes framgå af den här förda diskussionen och i synnerhet af motionärens egen framställning, att lagutskottet har missuppfattat hans motion. Han talar der om de svårigheter,

som förefunnits och ännu förefinnas mellan arbetsgifvare och arbetare, och om alla de olägenheter, som deraf hafva följt, och äfven andra talare hafva vidrört detta och menat, att det skulle vara nyttigt, om utskottet föresloge Kongl. Maj:t att göra en utredning af hela arbetarefrågan i detta afseende och sedan framlägga för Riksdagen de förslag, som kunde blifva resultatet af en sådan utredning. Men detta har utskottet icke gjort, utan i sin kläm har det föreslagit Riksdagen att »i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande för Riksdagen af förslag till sådana lagbestämmelser, som må anses erforderliga för beredande af nödigt skydd åt i behörig ordning ingångna arbetsaftal».

Jag vill i likhet med talaren på örebrobanken fråga, om någon tror, att Kongl. Maj:t till följd af en sådan skrifvelse skall taga i tu med att utreda arbetarefrågan i den utsträckning, som förespeglats af såväl motionären som flere andra talare. Jag tror det för min del icke.

Jag vill vidare be, att man icke må tro, såsom här nyss starkt framhållits, att här skulle åsyftas något slags fängelse eller tvångsarbete såsom de åtgärder, som borde vidtagas mot dem, som bryta arbetsaftal, men jag kan icke heller fullt frigöra mig från den föreställningen, om jag läser utskottets utlåtande i år och jemför det med dess utlåtande i fjol.

Jag skall be att få citera några rader ur båda. I nu föreliggande betänkande heter det: »Utskottet intager i föreliggande fråga samma ståndpunkt som lagutskottet vid sistlidet års riksdag». Och går man då till förra årets lagutskottsutlåtanden och ser efter hvilken ståndpunkt utskottet då intog, så finna vi, att det heter i lagutskottets betänkande n:o 12 vid förlidit års riksdag: »Om man nemligen fasthåller — hvad som i motionen påpekats och hvad utskottet till förebyggande af missförstånd vill ytterligare betona — att det icke blifvit ifrågasatt och ej kan på allvar komma i fråga att i ringaste mån inskränka arbetarnes rätt att fritt förfoga öfver sin arbetskraft och söka betinga sig det pris för sitt arbete, som de anse motsvara detsamma, så kan det icke förnekas, att ett aftal om arbete å ena och arbetspris å andra sidan bör, lika väl som hvarje annan medveten och frivillig öfverenskommelse, uppfyllas der så påfordras, och detta lika väl af den ena som af den andra utaf parterna samt, till den ändan, vara faktiskt förbindande lika starkt åt båda hållen. Behovet af åtgärder, egnade att uppnå ifrågasvarande syfte, synes utskottet vara praktiskt ådagalagd genom de arbetsinställelser af större omfattning, hvilka under senare tider egt rum i vårt land, samt af de förluster och den skada, som derigenom uppstått för såväl arbetsgifvare som arbetstagare. Men kan man således, enligt utskottets mening, vara temligen ense om lämpligheten af särskilda lagstiftningsåtgärder till förekommande, så långt ske kan, af ekonomisk skada genom brytande af arbetsaftal, så torde enigheten icke vara lika stor, då fråga blir om beskaffenheten af de åtgärder, som böra för detta ändamål vidtagas, och utskottet ser sig lika litet nu som vid 1897 års riksdag i tillfälle att närmare angifva grunderna för en sådan lagstiftning. Utskottet,

Angående lagbestämmelser till skydd för det fria arbetsaftalet.
(Forts.)

Angående
lagbestäm-
melser till
skydd för det
fria arbets-
aftalet.
(Forts.)

som icke delar motionärens åsigt, att det skadestånd, som kan ädömas den, hvilken utan skäl brutit ett arbetsaftal, bör förvandlas till allmänt arbete, anser emellertid, att någonting bör göras uti den af motionären anvisade riktning, och hyser den tillförsigt, att ur en allsidig utredning af hithörande förhållanden skall framgå, att en effektiv lagstiftning till skydd för arbetsaftal verkligen är möjlig, och huru en sådan lämpligast bör ordnas.»

Utskottet säger alltså, att det icke kan vara med om att sätta straffet till allmänt arbete, men att det ändå vill, att något skall göras i den af motionären antydda riktningen. Och hvilken denna är, framgår af föregående stycke, der det redogöres för motionens innehåll. »Af ålder», heter det der, »hade samhället egt ett kraftigt medel till skydd mot tredska hos arbetsföra män att försörja sig och de sina. Oaktadt de fall, der dylik tredska förefunnits, ingalunda kunde anses innebära någon allmän fara eller förlust af nämnvärd betydelse, utan inskränkt sig till i stort sedt obetydliga olägenheter, hade lagstiftningen ej tvekat att sätta myndigheterna tvångsarbetets magtmedel i hand för att dermed straffa de tredska och medelst respekt för det kategoriska straffet afhålla andra att göra sig skyldiga till samma förseelse.

Då alltså denna straffart vunnit tillämpning vid en så relativt lindrig kategori af brott och i detta fall visat ett så gynsamt resultat, låge det ju nära till hands att tillämpa den äfven vid brott, som utgjorde ett allvarligt hot mot sjelfva samhällets grund.»

Det är i denna riktning, som motionären uttalat sig, och som utskottet — jag vet ej, huru jag skall uttrycka det — både vill och icke vill gå. Med detta för ögonen kan jag icke helt och hållet afhålla mig från den tanken, att utskottet vill hafva särskildt straff för arbetare, som bryta arbetsaftal, och på ett eller annat sätt beröfva dem friheten. Det framställdes i fjol till utskottet en förfrågan, huruvida detta vore meningen, men man fick icke något bestämdt svar på denna fråga, och jag tror icke heller, att Kongl. Maj:t af utskottets utlåtande skall kunna få någon annan uppfattning, än att utskottet önskar, att ett steg måtte tagas i den nu antydda riktningen.

Då jag för min del icke kan vara med om ett sådant uttalande, får jag yrka afslag på utskottets hemställan.

Herr K. G. Karlsson i Göteborg: Herr talman! Jag skall endast för dem, som på grund af de arbetarevänliga uttalanden, hvilka gjorts från de håll, der man påyrkat bifall till motionen, möjligen kunna vara litet osäkra på den ställning, de böra intaga, framhålla en omständighet, som det kanske kan vara skäl att lägga på minnet, då vi väl snart nog gå att rösta i denna sak. Detta är den omständigheten, att, om vi hörde oss för bland dem, som denna lagstiftning närmast gäller — jag menar arbetarne — vi säkerligen icke skulle få många röster till förmån för motionen; dessa arbetare skulle nog be gud bevara sig för de vänner, som de hafva på den sidan. Herr Redelius yttrade något i den riktningen, att hvar och en borde få äta sitt bröd i fred och ro; en annan talare

på samma sida framhöll, hurusom strejker äro ett tveeggadt vapen, naturligtvis dermed åsyftande de oerhörda förluster, som genom dessa strejker tillfogas arbetarne. Herr Ivar Månsson i Trää har sagt: hvad kan man väl mera begära, än att vi skola rösta för skiljenämnder och tala för sådana? Ja, mina herrar, när denna fråga kommer fram, då äro arbetarne nog tacksamma för att de, som stå just på den sidan, rösta för skiljenämnder; men så länge det gäller den nu förevarande frågan, äro de tacksamma om man säger nej dertill.

Jag yrkar afslag på utskottets betänkande.

Herr David Bergström: Herr Ivar Månsson i Trää har här mycket skarpt markerat, att han och de, som tänka lika med honom, äro för en utredning och eventuellt en lagstiftning beträffande biläggande genom förlikningsnämnder och skiljedomstolar af tvistemål mellan arbetsgifvare och arbetstagare, och de, som tänka lika med mig i denna fråga, äro säkerligen mycket glada öfver denna försäkran, som nu framkommit just från det hållet. Ty för fyra år sedan, när den frågan behandlades här i kammaren, uppträdde den främste målsmannen på den sida, som herr Ivar Månsson tillhör, alldeles bestämdt mot hvarje tanke på utredning eller eventuell lagstiftning i nu nämnda riktning. Jag tror icke heller, att jag misstager mig, om jag säger, att till de 85 röster, som då uttalade sig mot ifrågavarande sak, kunna räknas åtskilliga af dem, som nu här uttryckt sin benägenhet för densamma.

Då nu emellertid stämningen på detta håll blifvit sådan den är, vore det då icke klokast och bäst, att vi här i Andra Kammaren sökte fatta ett fullt enigt beslut i skiljenämndsfrågan? Detta äro vi ju i tillfälle till när vi på kammarens bord få in det utlåtande, som behandlar den frågan, och då kunna vi vara förvisade om, att ett sådant enigt uttalande i Andra Kammaren icke kommer att sakna sin verkan i medkammaren.

På dessa grunder och med hänsyn till de skäl, som förut under denna debatt framhållits, skall jag be att få yrka afslag på utskottets hemställan.

Med herr Bergström förenade sig herr *Styrlander*.

Vidare anförde

Herr Svensson i Karlskrona: Jag har inom utskottet icke kunnat vara med om det nu föreliggande betänkandet, därför att utskottet icke uttalat sig om i hvad riktning den skrivelse skulle gå, som nu blifvit ifrågasatt.

Här har af motionären talats om, att han vill, det arbetaren skall få sin frihet och att denna frihet skall skyddas.

Ja, mina herrar, äfven jag vill att så skall vara förhållandet, att arbetaren skall hafva full frihet och välja sitt arbete och att han icke skall af strejker och strejkledare förhindras att åtaga sig arbete, och jag har därför instämt i det uttalande, som lag-

*Angående lagbestäm-
melser till
skydd för det
fria arbets-
aftalet.
(Forts.)*

Angående
lagbestäm-
melser till
skydd för det
fria arbets-
aftalet.
(Forts.)

utskottet gjort beträffande en annan vid denna riksdag väckt motion, eller i lagutskottets utlåtande n:o 18, hvilket i dag blifvit utdeladt här i kammaren. I denna motion vill man, att den som försöker hindra en person att åtaga sig arbete skall erhålla straff, och det ett ganska strängt straff. En sådan motion har jag kunnat vara med om att tillstyrka, men icke ett skrifvelseförslag, som går ut i det ovissa och deri man icke säger hvad man vill hafva. Det är därför, mina herrar, som jag yrkar afslag på utskottets betänkande.

Herr Fredholm: Då denna, såsom mig tyckes mycket begränsade fråga först upptogs till behandling här i kammaren, syntes det mig som om den förste talaren hade på ett alldeles uttömmande sätt sagt allt hvad som uti frågan borde sägas. Men under den derefter följande långa diskussionen har man, så att säga, alltjemt flutit öfver motionens gränser och talat om allt annat än som hör till ämnet, såsom om strejker, om skiljedomstolar och om arbetarefrågan i sin helhet, och derigenom gjort förevarande fråga till något helt annat än hvad den verkliga är och sådan den karakteriserades af den förste talaren. Jag skall nu be att i minnet få återföra de motiv för afslag, som för honom voro bestämmande. De voro, för det första, att det icke förefunnes något mera känt behof af lagstiftning i detta ämne, ty så vidt bekant vore, hade brott mot kontraktsevenliga aftal icke egt rum i någon sådan utsträckning, att man behöft lagstifta deremot. Och för det andra hade utskottet förklarat sig urständsatt att angifva några bestämda grunder för en blifvande lagstiftning i ämnet; och detta, eller att utskottet icke kunnat på något sätt formulera sina önskemål, ansåg han vara tillräckligt skäl för att Riksdagen icke skulle gå in till Kongl. Maj:t och begära, att Kongl. Maj:t skulle göra hvad hvarken motionären eller utskottet kunde göra. Sådana skäl, som han anförde, hafva i andra frågor alltid visat sig vara af den beskaffenhet, att Riksdagen icke velat gå in till Kongl. Maj:t och begära, att Kongl. Maj:t skall utreda en fråga, i hvilken Riksdagen icke sjelf har klart för sig hvad den vill, och på dessa grunder vill äfven jag, herr talman, yrka afslag på utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Wavrinsky*.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag såväl härå som å den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som beträffande lagutskottets förevarande utlåtande n:o 14

afslår såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Voteringen utföll med 83 ja, men 118 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

§ 8.

Härefter föredrogos, hvart för sig, och biföllos lagutskottets utlåtanden:

n:o 15, i anledning af väckt motion angående ändrade bestämmelser i fråga om kungörande af slutting; och

n:o 16, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ändring af 7 § i förordningen om kyrkostämma m. m.

§ 9.

Slutligen förelåg till afgörande Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5, i fråga om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående åtgärders vidtagande i syfte att bringa tullstadgan och tullverkets tjänstgöringsreglemente i öfverensstämmelse med trafikens kraf m. m.

Ang. omarbetning af tullstadgan m. m.

I fråga härom anförde:

Herr K. G. Karlsson i Göteborg: Herr talman, mine herrar. Jag får erkänna att utskottet på ett välvilligt sätt bedömt min motion och kanske icke utan grund till och med kommit till det resultat, hvartill det kommit. Men jag tror icke desto mindre, att man skulle kunna hafva något fog för att säga, att utskottet på ett något beqvämt sätt tagit den uppgift, det fått sig förelagd, då denna motion hänsköts till detsamma. I ett utlåtande på några få rader — om jag nemligen fränser tullstyrelsens citerade skrifvelse — i ett utlåtande på några få rader affärdar utskottet denna fråga, som dock är af synnerligen stor vikt för hela landets handelsverld och på samma gång af icke liten nationalekonomisk betydelse.

Hvad är det då, som har berättigat utskottet att göra detta? Jo, kongl. generaltullstyrelsen har några dagar efter det denna motion blifvit i kammaren inlemnad ingått till Kongl. Maj:t med

Ang. omarbetyning af tullstadgan m. m. (Forts.)

anhållan om tjänstledighet för en byråchef, på det denne skulle få tillfälle att utarbета ny tullstadga. Alltså, därför att generaltullstyrelsen efter lång väntan och efter många påstötningar äntligen börjat att röra på sig, anser utskottet öfverflödigt att på något vis försöka påverka denna utredning, att på något sätt angifva, på hvilken väg utskottet anser, att den beramade reformen bör gå. Emellertid torde det icke vara så alldeles afgjordt, att generaltullstyrelsen tillgodoser de önskingar, som framställts från allmänhetens sida och det från mycket olika håll. • Det finnes ett gammalt ordspråk, som säger, att den hund, som piskas till skogen, gör icke mycken nytta. I detta fall har generaltullstyrelsen icke tagit sitt nu omtalade steg af egen drift, af insigt om behovet af en reform, utan den har drivits fram af den allmänna opinionen. Derfor tror jag, att det varit synnerligen nyttigt, om det beredts tillfälle åt Riksdagen att yttra sig i denna fråga och särskildt att få angifva, i hvilken riktning Riksdagen anser, att reformen eller ändringen bör gå.

Emellertid får jag erkänna, att generaltullstyrelsen genom att, såsom jag förut antydde, få dagar efter motionens inlemnande aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t — denna skrifvelse, som jag förut omnämnt och som i utskottets motivering återopats, — jag säger, att genom att aflåta denna skrifvelse har generaltullstyrelsen i viss mån afskurit tillfället för Riksdagen att yttra sig och har särskildt för utskottet försvärat tillfället att låta denna fråga komma inför kammaren. Men jag tror, att utskottet dock skulle kunnat hafva skäl att uttala sin åsigt. Särskildt synes det som om utskottet hade bort egna någon uppmärksamhet åt sammansättningen — om det i detta fall kan talas om sammansättning — af den beredning, som generaltullstyrelsen förordar för denna viktiga frågas behandling. Enligt den skrifvelse, som generaltullstyrelsen inlemnat till Kongl. Maj:t, synes det som om denna utredning hufvudsakligen skulle komma att bestå af en byråchef. Han kommer visserligen att tillkalla två tulltjänstemän från landsorten; men dessa betecknas i skrifvelsen såsom biträden. Derjemte skulle åt tre med handels och sjöfartens intressen förtrogna personer uppdragas att vid ärendenas behandling meddela erforderliga upplysningar. Således skulle, att döma af ordalydelsen, byråchefen ensam hafva bestämmande- och beslutanderätt och de öfriga fem endast utgöra en rådgifvande församling. Jag tror sannerligen icke, att man har stora skäl att hoppas på en lycklig lösning af frågan på denna väg. Jag är alldeles öfvertygad om att, om handelsverlden hade haft tillfälle att yttra sig om huru en dylik beredning skulle sammansättas, man hade varit ense om att i denna beredning borde finnas representanter både för importörer, exportörer, redare, tulltjänstemän och kanske äfven för jurister. Den af generaltullstyrelsen föreslagna beredningen förefaller synnerligen misstänkt byråkratisk, och detta hade, synes det mig, bort framkalla utskottets kritik. Så mycket mera hade detta varit påkalladt som, så vidt det kommit till min kännedom, denna tullstyrelsens anhållan icke ännu bifallits af Kongl. Maj:t, utan man kan

tänka sig, att ett uttalande af utskottet skulle förmått vederbörande att sammansätta beredningen på annat sätt, än tullstyrelsen föreslagit.

Emellertid kan jag icke undertrycka den tanken, att om i utskottet hade suttit en enda representant för den näring, som närmast beröres af tull-lagstiftningen, utskottets utlatande säkerligen skulle fått en något annan stilisering. För min ringa del hade jag den förhoppningen att få tillfälle att tala med utskottets ledamöter, innan frågan afgjordes i utskottet. Det är icke ovanligt, att ett dylikt tillfälle beredes en enskild motionär, och jag anhöll om något liknande hos utskottets ordförande samma dag som detta utskott valdes. Jag hade för utskottet önskat framlägga en del skrivelser, en del upplysningar, som kommit mig till handa efter det denna motion blifvit väckt. Jag har nu icke fått tillfälle dertill. Emellertid skall jag, då det bland dessa mig tillhandakomna skrivelser särskildt är en, som jag skulle önska att den komme till den blifvande beredningens kännedom, bedja att här i kammararen få läsa upp några rader af densamma, som beröra den af mig i motionen omordade bristande kontrollen. Jag ber att få läsa upp detta, därför att det berör en sida af denna kontroll, som jag i min motion icke förut upptagit. Jag läser endast upp det som är alldeles nödvändigt. Det lyder så här:

Limhamns och Lomma tullstationer förestås fortfarande af ordinarie kustvakter, som debitera fartygsafgifter efter skeppshandlingar affattade på utländska språk, som de alldeles icke kunna tolka, och inkassera afgifterna utan att det är möjligt för hufvudtullkammaren i Malmö att kontrollera, om fel blifvit begånget vid tolkningen af fartygshandlingarna; hvartill kommer att sagda personer i många tvistiga fall måste afgöra, huruvida en vara är tullfri eller tullpliktig. Är varan enligt tullstationsföreståndarens (här således kustvaktens) »förmenande tullbar, skall den tagas om hand af hufvudtullkammaren i Malmö, men lemnas den tullfri af tullstationsföreståndaren, kontrolleras denna sak aldrig på något sätt.»

Herr talman, jag har under för handen varande förhållanden intet yrkande att göra, men vill till slut uttala den önskan, att den nya tullstadga och det nya tjänstgöringsreglemente, som vi väl nu hafva att vänta inom icke allt för lång tid, må blifva sådana, att publikens och statens intressen blifva verkligt tillgodosedda.

Herr Odencrants: Herr talman, mine herrar! Till en början skall jag anhålla att få uttala min tillfredsställelse deröfver att motionären erkänt att, om också icke utskottet tillstyrkt hans motion, utskottet dock gillat innebörden af och syftet med densamma. Detta är också helt naturligt, ty utskottet har i motiveringen för sitt slutliga yrkande framhållit, dels att motionärens bevisföring är omsorgsfull, och dels att hans framställning synts utskottet i flera afseenden behjertansvärd. När då utskottet det oaktadt icke kunnat komma till något annat resultat än det som

Ang. omarbetning af tullstadgan
m. m.
(Forts.)

Ang. omarbetyning af tullstadgan m. m.
(Forts.)

föreligger i utskottsbetänkandet, så har detta uteslutande berott derpå, att utskottet icke trott, att det vore lämpligt att Riksdagen afläta en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om vidtagande af åtgärder rörande ett ärende, som redan dessförinnan ligger under Kongl. Maj:ts behandling. Såvidt jag kunnat inhemta, har åtminstone vid liknande tillfällen inom Riksdagen en sådan praxis förut varit tillämpad. För min del skall jag såsom ledamot af utskottet be- att få säga motionären, att, om vi icke haft generaltullstyrelsens ifrågavarande skrivelse för oss och om vi inom utskottet kunnat komma att ingå i realitetsbehandling af hans motion, jag och sannolikt äfven utskottets öfriga ledamöter skulle anslutit oss till det förslag, motionären i sin motion framställt. Det förefaller mig nemligen som om det vore en obestriddig sanning — en sanning, som har bekräftats af en alltför lång tids erfarenhet — att organisationen och arbetssättet inom vårt tullväsende alldeles icke kan anses motsvara hvarken statsverkets intressen eller den stora allmänhetens berättigade kraf på konsekvens, tillmötesgående samt snabb och beqväm expedition. Man behöfver för att komma till en sådan slutsats alldeles icke uteslutande stödja sig på de beklagliga missförhållanden, som under det sista året väckt en så sorglig och allmän uppmärksamhet. De klagomål, som ingått från affärsmän från skilda delar af vårt land, synas mig i och för sig vara af så allvarlig art, att de icke kunna afvisas utan påkalla en grundlig revision af tullförhållandena. Men då, såsom sagdt, generaltullstyrelsen insett detta och tagit ett steg, som måste anses gå i den rätta riktningen, så får man väl förutsätta, att Kongl. Maj:t äfven skall tillse, att det förslag, som efter verkställd utredning kommer att framläggas, blir så praktiskt och godt, som man för närvarande kan åstadkomma. Det hade, såsom motionären redan påpekat, tvifvelsutän varit synnerligen önskvärdt, att generaltullstyrelsen sjelf, när den började sitt arbete i denna fråga, hade gått i författning om eller tänkt sig, att den stora allmänheten skulle få mera direkt och effektivt medverka vid reformens utarbetande; derom är jag alldeles ense med motionären. Men jag tror, att man kan förutsätta såsom en gifven följd af motionens innehåll och af hvad som förekommit och antagligen kommer att förekomma under diskussionen här i kammaren i dag, att Kongl. Maj:t vid behandlingen af styrelsens förslag skall af egen drift finna detsamma vara af sådan beskaffenhet, att Kongl. Maj:t bereder ökad plats och ökad inflytande åt representanter för affärsverden, för industrien, handeln och sjöfarten. Herr talman, i frågans nuvarande läge förefaller det mig emellertid, som om det för kammaren icke finnes något annat att göra än att biträda utskottets hemställan. Då jag därför yrkar bifall till densamma, så gör jag det dock under den vissa förutsättning, att det, som motionären föreslagit och hvad som förekommer under diskussionen uti kammaren i dag, icke lemnas obeaktadt af vederbörande.

Herr Apelstam: Herr talman, mine herrar! Då jag genomläste utskottets betänkande och herr Karlssons motion, så får jag

upprigtigt erkänna, att jag förvånade mig öfver det knapphändiga sätt, hvarpå utskottet affärdat ifrågavarande motion. Utskottet har visserligen ställt sig ytterst gynnsamt för densamma och såsom skäl för att motionen icke skulle till någon kammarens åtgärd föranleda anført, att generaltullstyrelsen redan vidtagit åtgärder för vinnande af det syftemål, motionären afsett. Jag hade dock, i likhet med såväl den föregående talaren som motionären, ansett, att det varit till stort gagn och fromma, om representanter särskildt för affärsverlden tillkallats vid förevarande frågas utredning. Vi känna alla, att förhållandena varit allt annat än sådana man önskat; klagomål och berättigade klagomål hafva framställts, men man har icke kunnat genomdrifva hvarken den ena eller den andra reformen. De förhållanden, som vid århundradets början existerade, äro nu helt andra. Särskildt är det ett missförhållande, som varit omöjligt att få afhjelpt, nemligen att få pæckhusområdena i olika städer utvidgade. Man har svarat: det går icke, det finnes icke tillräckligt med folk. Detta har dock väckt förvåning, då man vet, att extra vaktmästare kunna användas till andra göromål för en ganska dryg ersättning.

Då nu emellertid motionären icke framställt något yrkande, så finnes det ju för mig icke någon anledning dertill. Jag hade dock önskat, att utskottet och Riksdagen hade ställt sig välvilligare mot den verkliga beaktansvärda motionen.

Jag har icke något yrkande att framställa.

Herr Fredholm: Uti den af en utskottets ledamot uttalade önskan att Kongl. Maj:t vid ärendets beredning måtte lemna handelns och sjöfartens representanter tillfälle att få göra sin mening mera effektivt gällande än nu påtänkts, skall jag anhålla att få till alla delar instämma.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Nya motioner afgåfvos af herr *David Bergström* m. fl., n:o 226, om ändring af §§ 14 och 17 riksdagsordningen; och

herr *C. Lindhagen*, n:o 227, om skrivelse till Kongl. Maj:t angående en politisk rösträttsreform, byggd på grundsatsen om allmän, lika och direkt rösträtt vid val till Riksdagens Andra Kammar.

De nu afgifna motionerna blefvo på begäran bordlagda.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

bevillningsutskottets betänkanden och memorial:

n:o 7, i anledning af väckt motion om förbud mot försäljning af spirituösa drycker mot postförskott;

Ang. omarbetning af tullstadgan m. m.
(Forts.)

n:o 8, i anledning af väckt motion om ändring af § 44 bränvinsförsäljningsförordningen;

n:o 9, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande punkten 2:o i bevillningsutskottets betänkande n:o 4 i anledning af föreslagen ändring af 47 § bränvinsförsäljningsförordningen;

n:o 10, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående förslag till ändringar i bevillningsförordningen, afseende densammas förtydligande; och

n:o 11, i anledning af väckt motion om särskild bevillning för jordbruksfastighet, som eges af bolag; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 17, i anledning af väckta motioner angående ändringar i gällande bestämmelser rörande skyldigheten att deltaga i byggnad och underhåll af kyrka m. m., prestgård samt tingshus och häradsfängelse;

n:o 18, i anledning af väckt motion angående ändrad lydelse af 22 och 24 §§ i 15 kap. strafflagen;

n:o 19, i anledning af *dels* Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund den 30 december 1880, *dels* ock en i anledning af nämnda proposition väckt motion; och

n:o 20, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till bestämmelser rörande biträde af tolk åt domstol eller allmän åklagare.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr *C. G. A. Bergendahl* under den 25 dennes,

» *N. Andersson* i Pettersborg under 8 dagar fr. o. m. den 23 dennes,

herr *J. E. Jansson* i Taberg under 10 dagar fr. o. m. den 25 dennes, och

herr *P. Olsson* i Åsak under 6 dagar fr. o. m. den 23 dennes.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 1,54 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Fredagen den 24 februari.

Kl. 1/2 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 17 dennes.

§ 2.

Föredrogos, hvar efter annan, och hänvisades till konstitutionsutskottet herr *David Bergström* m. fl. motion, n:o 226, samt herr *C. Lindhagens* motion, n:o 227.

§ 3.

Härefter föredrogos, men bordlades å nyo:
bevillningsutskottets betänkanden och memorial n:is 7, 8, 9,
10 och 11; samt
lagutskottets utlåtanden n:is 17, 18, 19 och 20.

§ 4.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:
herr *J. E. Behmer* under 3 dagar fr. o. m. den 25 dennes och
» *J. Byström* » 3 » » » 28 » .

§ 5.

Justerades ett protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter
åtskildes kl. 2,40 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Rättelse.

I Andra Kammarens protokoll n:o 6, sid. 28 rad 17 uppifrån
står: 10,000
läs: 1,000.